

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra slovanských jazyků a literatur

Bakalářská práce

Problematika interpunkce ve výukové praxi na 2. stupni ZŠ

Vypracovala: Natálie Postlová
Vedoucí práce: Mgr. Michaela Krivancová, Ph.D.

České Budějovice 2021

Poděkování

Tímto bych ráda poděkovala vedoucí bakalářské práce Mgr. Michaele Křivancové, Ph.D., za cenné rady, podněty, připomínky a odbornou pomoc, kterou mi poskytovala při zpracování mé bakalářské práce. Také děkuji vyučujícím českého jazyka a žákům Základní školy Dukelská 11 v Českých Budějovicích za vstřícnou spolupráci.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem autorem této kvalifikační práce a že jsem ji vypracovala pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu použitých zdrojů.

V Českých Budějovicích dne 28. 4. 2021

.....

Natálie Postlová

Anotace

Cílem bakalářské práce je zmapovat problematiku interpunkce ve výukové praxi na 2. stupni ZŠ. V teoretické části práce je ve čtyřech řadách učebnic českého jazyka sledována tato pravopisná záležitost napříč různými ročníky a následně jsou pak komparovány způsoby výkladu a cvičení co do ucelenosti, vhodnosti a pestrosti. Praktická část práce je směřována k vytvoření výukového listu, jenž zahrnuje vlastní výklad této pravopisné záležitosti a jehož součástí je také list pracovní, který zahrnuje nápaditá cvičení a úkoly pro procvičení problematiky interpunkce.

Klíčová slova: interpunkce, učebnice českého jazyka, porovnání učebnic, pracovní list

Abstract

The aim of the Bachelor thesis is to map the topic of punctuation within the lower secondary school educational practice. Theoretical part of the thesis consists of the description of punctuation issue dealt in the four specific Czech language textbook series intended for various school grades. The textbook series are mutually compared in relation to the way of explanation of the given issue and the variety, consistency and appropriateness of used exercises. Practical part of the thesis targets to create an exercise sheet consisting of the issue explanation and various creative exercises and tasks to practice punctuation.

Keywords: punctuation, Czech language textbook, comparison of textbooks, exercise sheet

Obsah

Úvod.....	8
1 Čárka ve větě jednoduché	9
1.1 Několikanásobný větný člen	9
1.2 Přívlastek několikanásobný a přívlastek postupně rozvíjející	9
1.3 Přívlastek těsný a přívlastek volný.....	10
1.4 Přístavek.....	10
1.5 Vsuvka.....	11
1.6 Oslovení	12
1.7 Samostatný větný člen.....	12
1.8 Citoslovce.....	12
2 Čárka v souvětí	14
2.1 Souvětí souřadné (parataktické).....	14
2.1.1 Významové poměry u parataxe a užití čárky.....	15
2.2 Souvětí podřadné (hypotaktické)	17
3 Problematika čárky v učebnicích českého jazyka pro 2. stupeň ZŠ	19
3.1 Učebnice českého jazyka pro 6. ročník ZŠ	19
3.1.1 Nakladatelství Fraus.....	19
3.1.2 SPN – pedagogické nakladatelství.....	20
3.1.3 Nakladatelství ALTER.....	20
3.1.4 Nakladatelství NOVÁ ŠKOLA.....	21
3.2 Učebnice českého jazyka pro 7. ročník ZŠ	21
3.2.1 Nakladatelství Fraus.....	21
3.2.2 SPN – pedagogické nakladatelství.....	22
3.2.3 Nakladatelství ALTER.....	23
3.2.4 Nakladatelství NOVÁ ŠKOLA.....	23
3.3 Učebnice českého jazyka pro 8. ročník ZŠ	24

3.3.1	Nakladatelství Fraus.....	24
3.3.2	SPN – pedagogické nakladatelství.....	25
3.3.3	Nakladatelství ALTER.....	25
3.3.4	Nakladatelství NOVÁ ŠKOLA.....	26
3.4	Učebnice českého jazyka pro 9. ročník ZŠ	27
3.4.1	Nakladatelství Fraus.....	27
3.4.2	SPN – pedagogické nakladatelství.....	27
3.4.3	Nakladatelství ALTER.....	28
3.4.4	Nakladatelství NOVÁ ŠKOLA.....	29
3.5	Komparace učebnic	29
4	Praktická část	31
4.1	Výukový list.....	31
4.2	Pracovní list.....	38
4.3	Jednotlivá cvičení pracovního listu.....	39
4.4	Uvedení výukového a pracovního listu do výukové praxe	49
5	Závěr	51
	Seznam použité literatury	52
	Seznam internetových zdrojů.....	55
	Seznam příloh	57

Úvod

Tato bakalářská práce se zabývá problematikou interpunkce ve výukové praxi na 2. stupni ZŠ. Téma problematiky interpunkce a jejího zpracování v učebnicích od různých nakladatelství je pro mě zajímavé, jelikož se jedná o obtížnou látku, která je pro žáky často problematická. Proto mě zajímá kvalita výkladu a procvičení interpunkčních jevů v jednotlivých učebnicích, která ovlivňuje, do jaké míry si žáci látku osvojí.

Teoretická část práce se zaměřuje na problematiku čárky ve větě jednoduché a v souvětí. Ostatní interpunkční znaménka žákům nedělají takový problém, proto jim není v této práci věnována pozornost. První část je tvořena kompilací odborných publikací, jsou teoreticky vymezena pravidla interpunkce ve větě jednoduché a v souvětí. Představované interpunkční jevy tvoří jádro učiva, se kterým by se žáci během studia 2. stupně ZŠ měli seznámit. Následně jsou analyzovány jednotlivé ročníky učebnic českého jazyka pro 2. stupeň ZŠ od nakladatelství Fraus, SPN, ALTER a NOVÁ ŠKOLA, přičemž je sledována kvalita výkladu a míra procvičování interpunkčních jevů v jednotlivých učebnicích. Cílem je zjistit, do jaké míry je, dle mého názoru, způsob výkladu a procvičení ve sledovaných řadách učebnic vyhovující, či nikoli.

Cílem praktické části práce je vytvoření vlastního výukového a pracovního listu, který bude vycházet z analýzy jednotlivých učebnic provedené v teoretické části práce. Záměrem bude vyvarovat se aspektům, které budou vnímány jako záporné, a naopak podpořit ty kladné a obohatit je o vlastní nápady. Obsahem výkladového listu bude vlastní výklad zvolených pravopisných záležitostí. Součástí bude také pracovní list zahrnující cvičení a úkoly pro procvičení zvolené problematiky interpunkce. Následně bude výukový a pracovní list uveden do praxe.

1 Čárka ve větě jednoduché¹

1.1 Několikanásobný větný člen

Hubáček (2010, s. 214–216) uvádí, že mezi jednotlivými složkami několikanásobného větného členu platí syntaktický vztah koordinace (zmnožení). Nalezneme ho u větných členů plnicích ve větě stejnou syntaktickou funkci. Jeho složky vyjadřují více odlišných entit. Několikanásobné větné členy nejčastěji tvoří koordinační skupinu, ve které můžeme mezi jejími složkami rozlišit významové poměry – slučovací (*Koupila jsem si tričko, kalhoty a mikinu.*), stupňovací (*Ten obraz je krásný, ba až nádherný.*), odporovací (*V kuchařce jsem našla jednoduchý, ale chutný recept.*), vylučovací (*Řekni nám to teď, nebo nikdy.*) a důsledkový (*Práci dělal poctivě, a tudíž dobře.*). Havránek a Jedlička (1996, s. 149) uvádějí také významový poměr příčinný (*Náš pes je hodný, neboť vychovaný.*). Tyto poměry jsou vyjádřeny spojovacími prostředky, mezi nejčastější patří souřadící spojky (Hubáček, 2010, s. 216).

Složky několikanásobného větného členu oddělujeme čárkou v případě, že je mezi nimi jiný než slučovací poměr nebo pokud je jejich spojení asyndetické (bezespoječné). Čárku tedy nepoužijeme v případě, že jsou členy ve slučovacím poměru odděleny spojkami *a, i, ani, (a)nebo, či* (Hubáček, 2010, s. 216).

1.2 Přívlastek několikanásobný a přívlastek postupně rozvíjející

Z hlediska psaní interpunkční čárky je důležité rozlišovat přívlastek několikanásobný a přívlastek postupně rozvíjející. Několikanásobný přívlastek se řídí stejnými pravidly jako ostatní několikanásobné členy (tato pravidla jsou shrnuta v podkapitole 1.1) (Hubáček, 2010, s. 269).

Na rozdíl od několikanásobného přívlastku může být přívlastek postupně rozvíjející tvořen pouze přívlastky shodnými. Dochází k postupnému rozvíjení řídicího podstatného jména, tím se specifikuje jeho význam. V tomto případě se jednotlivé součásti postupně rozvíjejícího přívlastku neoddělují čárkou (Janovec, 2006, s. 53).

Postupně rozvíjející přívlastek může obsahovat i více členů. Původní dvojice, která obsahuje jeden shodný přívlastek, je celá rozvíjena dalším shodným přívlastkem.

---

¹ Autorem příkladů uvedených v této kapitole je autorka práce.

Tento proces rozvíjení může pokračovat přidáním dalších shodných přívlastků (Hubáček, 2010, s. 270). Např.: *české korunovační klenoty*.

Můžeme nalézt případy, ve kterých je možné chápat daný výraz jako přívlastek několikanásobný i přívlastek postupně rozvíjející. Rozhodující je autorův záměr, který poznáme podle přítomnosti, či nepřítomnosti interpunkční čárky (Janovec, 2006, s. 53).

1.3 Přívlastek těsný a přívlastek volný

U rozvitých přívlastkových konstrukcí, jejichž základ je tvořen dějovým podstatným jménem, vymezujeme pravopisný rozdíl mezi přívlastkem těsným a volným. Rozdíl mezi těmito druhy přívlastku je v přítomnosti interpunkční čárky (Hubáček, 2010, s. 267).

Přívlastek těsný vyjadřuje takovou informaci nebo vlastnost podstatného jména, která je nezbytná pro pochopení základního smyslu sdělení. Pokud bychom přívlastek vynechali, dojde ke změně významu. Přívlastek těsný je pevně spjat s okolním textem, proto ho neodděluje čárkou (Hubáček, 2010, s. 267). Např.: *Studenti účastníci se olympiády dostanou na konci roku pochvalu od ředitele školy.*

Přívlastek volný vyjadřuje informaci řídicího podstatného jména, která je všeobecně známá a pro smysl výpovědi není důležitá. Nespecifikuje význam podstatného jména, pouze uvádí jeho další vlastnosti. Lze ho ve větě vypustit, případně přesunout do jiné výpovědi, aniž by došlo ke změně významu sdělení. Přívlastek volný není pevně spjat s okolním textem, proto ho vždy oddělujeme čárkami z obou stran (Hubáček, 2010, s. 267). Např.: *Úřad vlády, sídlící v budově Strakovy akademie, dnes vydá nové nařízení.*

Ne vždy je hranice mezi přívlastkem těsným a volným jednoznačně vymežitelná. Nalezneme případy, které lze chápat obojím způsobem, rozhodující je v tomto případě autorův záměr nebo znalosti autora a příjemce výpovědi. Použití čárky v těchto výpovědích může kolísat (Janovec, 2006, s. 74).

1.4 Přístavek

„Základem přístavkové skupiny je vztah dvou větných členů pojmenovávajících stejnou skutečnost, z nichž jeden většinou nějakým způsobem upřesňuje, shrnuje, doplňuje nebo specifikuje první pojmenování“ (Janovec, 2006, s. 60).

Ve školní praxi je přístavková skupina považována za skladební dvojici, ve které je první výraz tvořen slovním spojením se substantivním základem. To je dále rozvíjeno

volně připojeným výrazem – přístavkem. Můžeme nalézt podobnost s několikanásobným větným členem, akademická syntax však výrazy ve skupině s přístavkem (adordinační skupině) považuje za komplexní člen, protože na rozdíl od několikanásobného větného členu pojmenovávají stále tutéž entitu (Hubáček, 2010, s. 220).

Jednotlivé složky adordinační skupiny jsou spojeny zvláštními přístavkovými výrazy – *to je, to jest, totiž, a to, tedy, konkrétně*. Často jsou vedle sebe složky pouze položeny a k jejich oddělení slouží interpunkční čárka, pomlčka nebo dvojtečka (Hubáček, 2010, s. 221).

Je možné rozlišit přístavkové spojení volné a těsné. V přístavkovém spojení volném oddělujeme jeho druhý člen čárkou, např.: *Svatý Václav, český kníže, je symbolem české státnosti*. Přístavkové spojení těsné se vyskytuje méně často. Druhý člen adordinační skupiny zužuje její význam. Nalézají se u některých příslovečných určení místa a času, ve kterých oba členy vnímáme komplexně, druhý člen proto neoddělujeme čárkou (Hubáček, 2010, s. 221), např.: *Za babičkou pojedeme v sobotu 20. března*. Čárku neužijeme také v případě, že je jako druhý člen připojeno vlastní jméno (Daneš, Hlavsa a Grepl, 1987, s. 431), např.: *Den zavraždění českého knížete Václava je státním svátkem*.

Dle Janovce (2006, s. 61–66) můžeme rozlišit několik různých vztahů podle významu. Druhý člen může sloužit k bližší identifikaci, zařazení prvního členu do třídy jevů, shrnutí, výčtu či udání příkladů, dále také může korigovat a upřesňovat význam prvního členu. Mezi zvláštní typy přístavku patří tituly literárních děl, novinové titulky, vědecké tituly a jejich zkratky nebo součásti názvů firem.

1.5 Vsuvka

Janovec (2006, s. 76–77) uvádí, že „vsuvka vyjadřuje nějaký komentář, hodnocení nebo postoj, který není významově začleněn do obsahu věty“. Do svého okolí nezapadá také syntakticky. Chápeme ji jako vybočení z hlavní linie promluvy, většinou se jedná o odbočky a poznámky, komentáře, názory nebo doplnění. Nejčastěji má vsuvka větnou povahu. Vyhlíží jako věta hlavní nebo vedlejší, ale na rozdíl od nich netvoří s okolními větami žádné vztahy. Vsuvky se v psaném textu oddělují z obou stran různými interpunkčními znaménky, mohou být použity čárky, pomlčky nebo závorky. Nejčastěji jsou připojeny podřadicími spojkami a dalšími podřadicími výrazy. Např.: *Jedním z důležitých cílů školní docházky, na to je třeba myslet, je připravit žáky na problémy každodenního života*.

Vsuvky, které ztratily větný charakter a staly se spíše větnými částicemi, se v psaném textu nemusí oddělovat čárkami nebo jinými interpunkčními znaménky – jedná se o výrazy *myslím, prosím, tuším* (Hubáček, 2010, s. 280). Čárka může a nemusí být užitá také v případě užití tvarů *zdá se, řekněme, včetně, vyjma, mimo, kromě, s výjimkou*. Pokud užijeme výrazy *popřípadě, případně, eventuálně, respektive*, které reprezentují zpřesňující vsuvku, čárku musíme napsat pouze před tyto výrazy, ne na jejich konec (Janovec, 2006, s. 77–78), např.: *Na exkurzi se můžete dopravit vlakem, případně autobusem a společně se sejdeme před muzeem.*

1.6 Oslovení

Oslovení je nejčastěji realizováno výrazem nevětné povahy (Hubáček, 2010, s. 280). Jedná se o samostatnou část výpovědi ve vokativu, která je volně vložena do věty. Od okolního textu se odděluje čárkami z obou stran, např.: *Byla bych ráda, Markéto, kdybys za mnou zítra přišla*. U oslovení s pozdravem se častěji interpunkční čárka neuzivá (Janovec, 2006, s. 71–72), např.: *Dobrý den Marie.*

1.7 Samostatný větný člen

Samostatný větný člen tvoří samostatnou část výpovědi, která je volně vložena do věty. Je vytknut před nebo za vlastní větu, od které je oddělen čárkou. Nejčastěji je na něj ve vlastní větné konstrukci odkázáno zájmenem, např.: *Létání, to mě vždycky děsilo*. Samostatný větný člen může mít také formu infinitivu (Janovec, 2006, s. 71–72), např.: *Plavat, to jsem se nikdy nenaučila*.

Dle Čechové (2011, s. 296–297) má ve větě, jejíž je součástí, vlastnosti podmětu (*Maminka, ta mi pokaždé umí poradit.*), předmětu (*Romana, toho už jsem dlouho neviděla.*) či příslovečného určení (*Na horách, tam je vždy krásně.*).

1.8 Citoslovce

Čechová (2011, s. 299) uvádí, že citoslovce tvoří nejčastěji samostatné výpovědi, které nejsou zapojeny do syntaktické struktury věty, proto musí být oddělena čárkami z obou stran. Citoslovce citová a apelová jsou spojena s výpovědí (*Prr, zpomal trochu.*) nebo slouží jako její expresivní modifikátor (*Au, to je bolest!*). Tato citoslovce také mohou sama tvořit citoslovečné výpovědi (*Hurá!*). Citoslovce zvukomalebná mohou mít funkci větného členu, v tomto případě se od okolní výpovědi neoddělují čárkami

a vystupují jako součást věty jednočlenné (*Žbluňk do vody.*) nebo věty dvojčlenné (*Kámen žbluňk do vody.*). Čárku můžeme i nemusíme použít, pokud se jedná o citoslovce, která mají funkci zvolání (Janovec, 2006, s. 75), např.: *Haló je tu někdo!*

Podle Hubáčka (2010, s. 190) „citoslovce mají svou komunikativní funkci velmi blízko k vokativu“, uvádí také příklady vokativů, které se v současné době již pokládají za citoslovce (vole, panečku, člověče).

2 Čárka v souvětí²

Čechová (2011, s. 369) souvětí definuje jako „formu těsného textového spojení“. Jde o „těsné spojení vět ve významově-gramatický textový celek, v němž věty zůstávají autonomní, a mají proto funkci výpovědní“.

Dle Hubáčka (2010, s. 283) „se souvětí definuje jako syntaktická jednotka složená ze dvou nebo více dílčích vět, které jsou spojeny do podoby vyššího mluvnického i obsahového celku, v němž jednotlivé věty ztrácejí svou samostatnost a vstupují do vzájemných sémantických i syntaktických vztahů“. Jako alternativu pro termín souvětí uvádí termín složená věta.

Pro spojování jednotlivých vět do souvětí platí podmínka jejich obsahové souvislosti. K vzájemnému propojení vět slouží spojovací prostředky, nejčastěji to jsou spojky souřadící, spojky podřadící a vztažná slova (relativa). Čárka v souvětí vystupuje jako interpunkční (členicí) znaménko, slouží tedy k oddělení těch částí textu, které jsou určeny interpunkčními pravidly. Pokud mezi větami není spojovací prostředek, jedná se o spojení asyndetické (bezespoječné). Dle typu spojení vět v souvětí rozlišujeme parataxi (spojení souřadné) a hypotaxi (spojení podřadné) (Hubáček, 2010, s. 283–284).

2.1 Souvětí souřadné (parataktické)

Parataxi (souřadné spojení) nalezneme mezi větnými členy nebo větnými celky, které jsou na stejné syntaktické úrovni a tvoří koordinační skupinu. Souřadné souvětí je takové, které obsahuje alespoň jednu dvojici vět hlavních – mluvnicky nezávislých. Toto souvětí tedy musí obsahovat alespoň dvě věty hlavní, počet vět vedlejších, které jsou mluvnicky závislé, nemá vliv (Hubáček, 2010, s. 284). Např.: *Ačkoli jsem věřila ve výhru, prohrála jsem v loterii, a proto musím začít šetřit a nesmím znovu sázet.*

Parataxi můžeme pozorovat také mezi vedlejšími větami, musí však být stejného druhu a musí se nacházet na stejné syntaktické úrovni (Hubáček, 2010, s. 284), např.: *Při hodině jsme se dozvěděli, že budeme psát test a že musíme napsat slohovou práci.*

Mezi nejčastější spojovací prostředky vět v souřadném souvětí řadíme souřadící (parataktické) spojky (*a, i, ale, na, neboť, asyndeton*), lexikální prostředky (nejčastěji příslovce typu *dokonce, naopak, zatím, přesto*), složené prostředky, které spojují spojky a příslovce (*a přece, ale naopak, ba dokonce*), vícečlenné spojovací výrazy opakované

---

² Autorem příkladů uvedených v této kapitole je autorka práce.

(*i – i, ani – ani, jednak – jednak*) i dvojité (*nejen – ale, jak – tak, bud' – nebo*) a relativa (*což, přičemž, načež*). Souřadící spojky nemají charakter větného členu a nemůžeme je řadit do žádné z vět v souvětí. Příslovce oproti tomu nadále chápeme jako příslovečná určení, která tvoří součást věty (Hubáček, 2010, s. 284–285).

2.1.1 Významové poměry u parataxe a užití čárky

Hubáček (2010, s. 285) rozlišuje u parataktického spojení vět v souvětí zpravidla šest významových poměrů (slučovací, stupňovací, odporovací, vylučovací, příčinný a důsledkový)³. Tyto poměry nalezneme mezi členy koordinační skupiny. Významové poměry jsou naznačeny užitým spojovacím výrazem a obsahy daných vět (Janovec, 2006, s. 12).

Slučovací poměr

Slučovací poměr se nachází u vět vyjadřujících prostou obsahovou sounáležitost. Často se jedná o děje, které jsou na sobě nezávislé a odehrávají se souběžně. Ke spojení vět ve slučovacím poměru se užívají jednoslovné slučovací spojky *a, i, ani, (a)nebo, či*, před které se nepíše čárka, např.: *Koupili jsme si byt a hned jsme se do něj nastěhovali*. Spojky *nebo* a *či* ve slučovacím poměru vyjadřují výběr z více možností (Hubáček, 2010, s. 286), např.: *Ubytujeme se v hotelu nebo si postavíme stan*.

Pokud mezi věty spojené základními slučovacími spojkami vstoupí věta na nižší syntaktické úrovni, vsuvka nebo oslovení, musíme před spojovací výraz čárku napsat (Hubáček, 2010, s. 286), např.: *Pozoroval jsem dívku, která se mi líbila, a doufal jsem, že mě osloví*. Před všechny ostatní spojovací výrazy slučovacího poměru se čárka píše. Tyto slučovací výrazy mohou být příslovce vyjadřující časovou následnost (*potom, pak, napřed, nakonec, konečně, dále*) a příslovce vyjadřující přidání (*také, ještě, mimoto, kromě toho, rovněž*) (Janovec, 2006, s. 13). Užívají se také opakované spojovací výrazy (*i – i, jednak – jednak, tu – tu, hned – hned, dílem – dílem, zčásti – zčásti*), spojovací výrazy dvojité (*jak – tak*) a relativa (*což, načež, čímž, přičemž*). Možné je také asyndetické spojení vět (Hubáček, 2010, s. 286).

---

³ Toto třídění významových poměrů se tradičně užívá ve školském prostředí. V příručkách jiných autorů (např. M. Grepl a P. Karlík) můžeme nalézt různé způsoby třídění, které se s tímto plně nepřekrývají (Hubáček, 2010, s. 285).

Stupňovací poměr

Stupňovací poměr se vyskytuje mezi větami, pokud má obsah druhé věty rozdílnou míru závažnosti než obsah věty první. V pořadí druhá věta zesiluje nebo zdůrazňuje první větu. Spojovací výrazy mohou být jednoslovné, víceslovné i dvojité, např.: *ba, dokonce, i, ba i, dokonce i, nejen – ale (i), nejen (že) – nýbrž (i)*. V tomto poměru je mezi spojovací prostředky vždy kladena čárka (Hubáček, 2010, s. 286).

Pokud jsou věty spojeny zdvojeným spojovací výrazem, čárka je kladena před druhý výraz (Janovec, 2006, s. 18), např.: *Zítřka musím nejen uvařit slavnostní oběd, ale i uklidit celý dům.*

Odporovací poměr

Odporovací poměr se uplatňuje, když je obsah první a druhé věty navzájem neslučitelný. Obsah druhé věty úplně popírá, konfrontuje nebo omezuje obsah věty první. Před všechny spojovací prostředky odporovacího poměru vždy píšeme čárku. Typickým spojovacím výrazem je spojka *ale*, dále užíváme spojky *však⁴, avšak, nýbrž, jenže, jenomže*, dvojitý spojovací výraz *sice – ale* a složené spojovací výrazy *ale zato, ale přesto, přesto však* (Hubáček, 2010, s. 286). Např.: *Mám dovolenou, ale přesto musím pracovat na neodkladném projektu.*

Jako spojovací prostředek odporovacího poměru může být užitá také spojka *a*, asyndeton, původní částice *ovšem, nicméně* nebo původně hypotaktické (podřadné) prostředky *zatímco, kdežto* (Hubáček, 2010, s. 286–287).

Vylučovací poměr

Vylučovací poměr se vyznačuje tím, že se věty navzájem obsahově vylučují. Platí pouze obsah jedné z nich, obsah věty druhé neplatí. Nejčastěji se v tomto poměru užívají spojovací prostředky dvojité a opakované *bud' – (a)nebo, at' – či, at' – at'*. Může být použit také výraz *jinak* a vylučovací spojka *nebo*. Asyndetické spojení je možné, ale není běžné (Hubáček, 2010, s. 287). Věty ve vylučovacím poměru jsou vždy odděleny čárkou (Janovec, 2006, s. 19). Např.: *Bud' se mi okamžitě omluíš, nebo už tě nikdy nechci vidět!*

---

⁴ Odporovací spojka *však* má charakter příklonky – povinně se staví až za první přízvučný celek ve větě (Hubáček, 2010, s. 287–288), např.: *Chtěl mi pomoci, já jsem to však odmítla.*

Příčinný poměr

Příčinný poměr, který můžeme pojmenovat také jako důvodový nebo důvodově-vysvětlovací, nacházíme mezi větami, z nichž je jedna příčinou druhé. První věta v pořadí obsahuje vysvětlení obsahu (důvod) věty následující. Mezi typické spojovací prostředky patří spojky *neboť*, *totiž*, *vždyť*, dále lze použít výrazy *však*⁵ a *přece*. V poměru příčinném před spojovací výrazy vždy klademe čárku (Hubáček, 2010, s. 287–288). Např.: *Neodevzdal jsem domácí úkol, neboť jsem ho nestihl dokončit.*

Důsledkový poměr

Hubáček (2010, s. 287) charakterizuje důsledkový poměr jako opak poměru příčinného. „Druhá věta v pořadí vyjadřuje důsledek platnosti obsahu první věty.“ Druhá věta tedy vyjadřuje následek nebo výsledek věty první. Typickými spojovacími výrazy jsou *proto*, *a proto*, *tedy*, *a tedy*, *tak*, *a tak*, *tudíž*, *a tudíž*, před kterými se vždy píše čárka (Janovec, 2006, s. 19). Např.: *Dokončila jsem školu, a proto si hledám práci.*

Pokud změním pořadí vět, které mezi sebou vyjadřují poměr příčinný nebo důsledkový, dojde k obměně spojovacího prostředku. Spojovací prostředek poměru příčinného se změní na spojovací výraz důsledkový a naopak (Hubáček, 2010, s. 287). Např.: *Zapomněl si doma klíče, a proto musel vyrazit dveře* (důsledkový poměr) vs. *Musel vyrazit dveře, neboť si doma zapomněl klíče* (poměr příčinný).

2.2 Souvětí podřadné (hypotaktické)

„Hypotaxe je takové spojení vět, při němž se věta stává součástí jiné věty, tzn. začleňuje se do jejího rámce jako větně vyjádřený člen“ (Hubáček, 2010, s. 289). Mezi takto spojenými větami se uplatňuje vztah dominance⁶. Jako věta dominující (řídící) může ve spojení vystupovat jak věta hlavní (mluvnický zcela nezávislá), tak věta vedlejší (mluvnický závislá). Jako podřadné (hypotaktické) souvětí označujeme to, které neobsahuje více než jednu větu hlavní (Hubáček, 2010, s. 289).

---

⁵ Spojka *však* se v poměru příčinném klade na počátek připojené věty, nemá tedy charakter příklonky jako odporovací *však* (Hubáček, 2010, s. 287).

⁶ „Vztah mezi nestejnorodými členy nebo celky, z nichž jeden dominuje nad druhým, je nadřazen“ (Hubáček, 2010, s. 215).

Jelikož mají vedlejší věty platnost větných členů, dělíme je obdobným způsobem na vedlejší věty podmětné, přísudkové, předmětné, příslovečné, přívlastkové a doplňkové⁷ (Čechová, 2011, s. 328).

Základními hypotaktickými spojovacími prostředky v souvětí jsou spojky podřadicí (hypotaktické), např.: *že, aby, když, jakmile, jelikož, poněvadž, ačkoli*, vztažná zájmena (*který, jaký, čím, jenž, kdo, co*) a vztažná příslovce, např.: *kam, kde, kudy, odkdy*. Obvykle jsou umístěny na počátku vedlejší věty, do jejíhož rámce paří. Spojky nemají platnost větných členů, oproti tomu vztažná zájmena a příslovce tuto platnost zachovávají (Hubáček, 2010, s. 289–290).

Hypotakticky spojené věty musí být vždy odděleny čárkou umístěnou před spojovacím prostředkem (Janovec, 2006, s. 33–34), např.: *K narozeninám jsem dostala knihu, kterou jsem si již dlouho přála.*

Vedlejší věty je možné vzhledem k dominující větě umístit do antepozice (*I když jsem dostala špatnou známku, otec mě pustil na koncert.*), postpozice (*Zítرا pojedou do města, protože potřebuji nakoupit.*) či interpozice (*Dům, který patří rodičům, je v hrozném stavu.*). Pokud se vedlejší věta ocitne v interpozici, jedná se o větu vloženou, kterou je třeba na obou místech setkání s větou dominující oddělit čárkami (Hubáček, 2010, s. 290).

Nepravé vedlejší věty stojí na pomezí parataxe a hypotaxe. Charakteristické pro ně je, že jsou formálně připojeny hypotakticky, ale významově tvoří parataktické souvětí. Tvar vedlejší věty (závislé) je možné snadno nahradit za tvar věty hlavní (nezávislé). Mezi nepravé věty vedlejší spadají nepravé účelové věty se spojkou *aby* v postpozici a nepravé přívlastkové věty s výrazy *který* nebo *jenž*. Typická je pro nepravé věty vedlejší také nemožnost nominalizace⁸ (Hubáček, 2010, s. 291).

Existují také přechodové typy, které nesou rysy parataktického i hypotaktického spojení. Proto může být v některých případech obtížné rozlišit parataxi a hypotaxi. Patří sem třeba věty spojené výrazy *jenže/jenomže, sotva, takže, aniž* (Hubáček, 2010, s. 292).

---

⁷ Způsob třídění vedlejších vět u jednotlivých autorů není jednotný. Dělení vět vedlejších podle větněčlenské klasifikace, kterou užívá M. Čechová a J. Hubáček, detailně rozpracoval V. Šmilauer. Rozdílnou klasifikaci užívá např. F. Trávníček, J. Bauer nebo K. Svoboda (Hubáček, 2010, s. 292).

⁸ Nominalizace je proces, při kterém dochází k převedení věty vedlejší na nevětně vyjádřený větný člen. Věta vedlejší je často přeměněna na dějové jméno (Čechová, 2011, s. 361). Např.: *Kamarádka mi řekla, že se obává zítřejšího testu vs. Kamarádka mi řekla o obavách ze zítřejšího testu.*

3 Problematika čárky v učebnicích českého jazyka pro 2. stupeň ZŠ

Tato kapitola se zabývá učebnicemi českého jazyka pro 2. stupeň ZŠ od čtyř nakladatelství. Jedná se o učebnicové řady vydané v nakladatelstvích Fraus, SPN – pedagogické nakladatelství, ALTER a NOVÁ ŠKOLA. Bude posuzována kvalita výkladu čárky ve větě jednoduché a v souvětí, dále bude pozornost věnována cvičením a jejich zpracování.

3.1 Učebnice českého jazyka pro 6. ročník ZŠ

3.1.1 Nakladatelství Fraus

V učebnici *Český jazyk 6 – nová generace* se problematika interpunkce promítá do učiva několikanásobných větných členů, způsobů spojování vět a spojovacích výrazů, dále je zde uvedena interpunkce v souvětí. Pozornost je věnována zásadám psaní čárky před spojkou *a*. Výklad je velice přehledný, dobře se pracuje s členěním textu. Příklady jsou zvýrazněny kurzívou a jsou dostatečně odděleny od výkladového textu, zároveň jsou výstižně zvoleny. Pro větší názornost se užívají také schémata (např. při výkladu užití interpunkce ve vedlejší větě vložené). Jsou voleny jednoduché věty a krátká souvětí, jazyk je srozumitelný a přiměřený věku adresátů. Nedostatečný je výklad několikanásobných větných členů, ve kterém chybí zmínka o zásadách psaní čárky, obsahuje pouze příklad a schéma.

Praktické užití čárky v jednotlivých jevech je procvičeno v sedmi cvičeních, která jsou doplňovací, konstrukční a korekturní (viz Obr. 1). Dále je k dispozici šest cvičení typu doplňovacího, rozlišovacího, konstrukčního a vyhledávacího, která se nezaměřují přímo na užití čárky, ale žáci si při jejich plnění tuto dovednost pasivně procvičují. Množství cvičení je proto naprosto dostačující, navíc postupně dochází ke stupňování jejich obtížnosti. Všechna cvičení jsou tvořena texty, které mají adekvátní délku, jsou čtivé a zajímavé. Ilustrace tvoří součást pouze dvou cvičení. Zadání jsou srozumitelná a výstižně formulovaná.

3.1.2 SPN – pedagogické nakladatelství

Učebnice *Český jazyk 6 pro základní školy* obsahuje několikanásobné větné členy a spojovací výrazy spojující věty v souvětí, jejichž součástí jsou také zásady psaní čárky v souvětí. Výklad je podán stručně, srozumitelně a jednoznačně, za negativum však považuji jeho nedostatečné členění. Text tak splývá v jeden souvislý celek, který nepůsobí příliš přehledně. Stále je ale zachováno užití kurzívy pro označení příkladů a vyznačení důležitých pojmů tučně. Jazyk je volen vhodně vzhledem k věku žáků, srozumitelnost není narušena ani užitím delších souvětí. Ve výkladu mi chybí pouze příklady u několikanásobných větných členů (objevují se pouze u několikanásobného podmětu).

Na procvičení čárky v souvětí se přímo soustředí pouze dvě doplňovací cvičení. Dále jsou zásady užití čárky v daných jevech pasivně procvičeny v šesti vyhledávacích, konstrukčních a doplňovacích cvičeních. K dispozici jsou také dva texty, které mají žáci za úkol přepsat jako diktát. Ocenila bych více cvičení zaměřených přímo na čárky v souvětí, přesto mají žáci možnost různorodou formou tuto látku dostatečně procvičit. Cvičení ve většině případů zachovávají přiměřenou délku a svou atraktivnost podtrhují krásnými ilustracemi (viz Obr. 2). Oceňuji také test v závěru kapitoly, který obsahuje otázky na teorii s variantami odpovědí a bodovým hodnocením.

3.1.3 Nakladatelství ALTER

Problematika čárky se v učebnici *Český jazyk 6, 1. díl – Učivo o jazyce (Máme rádi češtinu)* objevuje v několikanásobných větných členech a spojovacích prostředcích, které spojují věty v souvětí. Ve výkladu několikanásobných větných členů však postrádám zásady psaní čárky, naopak oceňuji názorné a výstižné příklady. Výklad je vždy stručný a dostatečně srozumitelný, jsou voleny jednoduché věty a kratší souvětí. Členění textu je velice přehledné, užívá se také barevné písmo, kurzíva (např. u příkladů) a tučný text. Za nedostatek považuji absenci samostatného výkladu spojovacích prostředků v souvětí, který je pouze součástí shrnutí a neobsahuje ani žádné příklady.

Přímo na procvičení čárky v souvětí jsou zaměřena tři cvičení (konstrukční a doplňovací – viz Obr. 3), dále je pro žáky k dispozici dalších pět převážně konstrukčních cvičení, která látku pasivně procvičují. V závěru učebnice jsou také umístěny dva testy, které jsou bodově hodnoceny. Otázky s variantami odpovědí se zaměřují na praktické užití probrané látky (dvě cvičení na rozeznání chybné interpunkce).

U cvičení oceňuji, že žáky nabádají k odůvodnění užití čárky. Většina cvičení obsahuje také příklad řešení, což podporuje názornost a umožňuje žákům lépe porozumět danému úkolu. Dalším pozitivem jsou teoretické poučky, které u některých cvičení tvoří součást zadání. Kladně hodnotím i krátký rozsah cvičení, jenž umožňuje jejich častější střídání a větší různorodost. Cvičení jsou svým obsahem přizpůsobena věku a zájmům žáků, a působí tak poutavým dojmem. Nedostatkem učebnice je až přílišná barevnost, která občas znesnadňuje orientaci a ztěžuje rozeznání jednotlivých částí textu.

3.1.4 Nakladatelství NOVÁ ŠKOLA

Učebnice *Český jazyk pro 6. ročník* obsahuje několikanásobný podmět a způsoby spojení vět v souvětí. Výklad je stručný, v některých případech pouze heslovitý, srozumitelný a velmi přehledný. Jeho text je vhodně členěn pomocí odrážek, důležité pasáže jsou vyznačeny tučně či kurzívou. Příklady jsou užívány v hojném množství a nalézají se zde také názorná schémata. Jsou užity jednoduché věty a krátká souvětí, volba jazyka je přiměřená věku adresátů. Oceňuji, že je učivo vždy znovu stručně shrnuto v rámečku na konci každé kapitoly.

K procvičení čárky v souvětí je určeno pouze jedno konstrukční cvičení (viz Obr. 4). Další dva diktáty a sedm vyhledávacích, konstrukčních a doplňovacích cvičení procvičují užití čárky pouze druhotně (zaměřují se spíše na spojovací výrazy). Všechna cvičení mají přiměřenou délku a jsou dostatečně různorodá. Zadání jsou formulována jednoznačně a srozumitelně. Cvičení jsou navíc opatřena vhodně zvolenými ilustracemi a fotografiemi. Nedostatek cvičení zaměřujících se na užití čárky je vynahrazen v průběžném a závěrečném testu s variantami odpovědí. Hodnocení je dáno bodovou škálou a obsahuje slovní komentáře, jejichž formulace je blízká věku žáků. Testy obsahují pět cvičení na odhalení chyby v interpunkci a dvě cvičení na rozlišení několikanásobného podmětu. Přesto právě množství cvičení procvičujících problematiku čárky považuji za nedostatek této učebnice.

3.2 Učebnice českého jazyka pro 7. ročník ZŠ

3.2.1 Nakladatelství Fraus

Učebnice *Český jazyk 7 – nová generace* obsahuje problematiku čárky v učivu několikanásobných větných členů, přívlastku postupně rozvíjejícího, přístavku a vedlejší

věty vložené. Výklad je podán velmi přehledným způsobem, jsou hojně užívány odrážky a jednotlivé části textu jsou od sebe dostatečně odděleny. Výkladový text je stručný, přesto srozumitelný a výstižný, zvolený jazyk je adekvátní věku žáků a jejich schopnostem. Po obsahové stránce mi přijde nedostatečný výklad několikanásobných větných členů, který je omezen pouze na uvedení příkladů, a přívlastku postupně rozvíjejícího, kterému není věnován samostatný prostor, chybí také zmínka o užití čárky. Příklady jsou sice, stejně jako ve všech výkladových textech, uvedeny ve velkém množství, postrádám však názornost.

Nachází se zde velké množství cvičení, která jsou nejčastěji doplňovacího typu, stále je však zachována jejich velká různorodost (konstrukční, určovací, vyhledávací a korekturní typ). Atraktivní jsou především cvičení, ve kterých žáci pracují s výchozími obrázky (viz Obr. 5). Důraz je kladen na cvičení pracující s grafy souvětí. Zadáání jsou stručná, jednoznačná a jasně formulovaná. Také volba kratšího rozsahu cvičení je adekvátní. K dispozici je celkem osm cvičení na několikanásobné větné členy či přívlastek postupně rozvíjející, přístavek je procvičen ve čtyřech cvičeních a pět cvičení se věnuje užití čárky v souvětí (všechna cvičení nejsou přímo zaměřena na užití čárky). Za jediný nedostatek bych označila absenci cvičení zaměřeného na vložené věty vedlejší.

3.2.2 SPN – pedagogické nakladatelství

V učebnici *Český jazyk 7 pro základní školy* se problematika interpunkce promítá do učiva o přívlastku postupně rozvíjejícím a několikanásobném, přívlastku volném a těsném a několikanásobných větných členech. Výkladové texty jsou formulovány jasně a pochopitelně, obsahují jednoduché věty či krátká souvětí. Jediným negativem je nedostatečné členění textu, které snižuje jeho přehlednost. Na druhou stranu jsou součástí výkladu velice přehledná a názorná schémata – vyzdvihují zvláště výklad přívlastku postupně rozvíjejícího a několikanásobného. Dostatečné množství vhodně zvolených příkladů je umístěno přímo ve výkladovém textu nebo ve cvičení, které mu předchází (v tomto případě jsou žáci seznámeni s praktickou aplikací problematiky ještě před samotným výkladem, což podporuje jeho názornost).

Cvičení jsou zadávána výstižně a jednoznačně, obsahují také krásné ilustrace (viz Obr. 6). Celkově je zde však k dispozici menší počet cvičení, která jsou často stejného typu a obsahují neúměrně dlouhé texty, mohou proto na žáky působit monotónně. Dle mého názoru by bylo vhodnější zvolit větší množství kratších cvičení. Na přívlastek

postupně rozvíjející a několikanásobný je zaměřeno pět cvičení (doplňovací, vyhledávací a konstrukční typ), ve třech cvičeních je procvičen přívlastek volný a těsný (doplňovací a konstrukční typ). Chybí mi zde více cvičení na užití čárky, kladně naopak hodnotím otázku na teorii, která je součástí bodově hodnoceného testu na konci kapitoly.

3.2.3 Nakladatelství ALTER

Problematika čárky se v učebnici *Český jazyk 7, 1. díl – Učivo o jazyce (Máme rádi češtinu)* objevuje v učivu o několikanásobných větných členech, přívlastku postupně rozvíjejícím, volném a těsném a vedlejší větě přívlastkové vložené. Všechny výkladové texty jsou stručné, výstižné a jednoduše formulované, obsahují krátké věty a souvětí. Každý jev je představen pomocí hojného množství vhodně zvolených příkladů. Výklad je velice přehledný, přesto nemusí dostatečně upoutat žákovu pozornost, protože se jednotlivé strany vyznačují přílišnou barevností. Nadužívání barev může vést také k znesnadnění orientace. K snazšímu zapamatování učiva napomáhají názorná schémata, myšlenkové mapy a rámečky opakující výklad. Žáci jsou také vybízeni k individuální práci a vlastní formulaci zásad a pouček. Největší důraz je zde kladen na přívlastek postupně rozvíjející a jeho druhy.

V učebnici se nachází velké množství cvičení s kratším rozsahem, to umožňuje časté střídání činností, a žáky tak procvičování spíše neomrzí. Cvičení jsou nejčastěji doplňovací, konstrukční a rozlišovací. Několikanásobné větné členy jsou procvičeny v šesti cvičeních, tři cvičení jsou zaměřena na přívlastek postupně rozvíjející. Přívlastkem volným a těsným se zabývají čtyři cvičení a tři cvičení se soustředí na čárku v souvětí. Jedno cvičení žákům zadává, aby tvořili příklady ke všem zmíněným jevům. Velmi kladně hodnotím příklady řešení, které jsou součástí většiny cvičení, a poznámky obsahující poučky (viz Obr. 7).

3.2.4 Nakladatelství NOVÁ ŠKOLA

Učebnice *Český jazyk pro 7. ročník* představuje přívlastek postupně rozvíjející, několikanásobný, volný a těsný, vedlejší větu přívlastkovou vloženou a několikanásobné větné členy. Výklad je velice přehledně členěn pomocí odrážek a obsahuje dostatečné množství výstižných příkladů. Jeho součástí jsou také přehledná a velice názorná schémata. Výkladový text je jasný, srozumitelný a stručný, jazyk je volen vhodně vzhledem k věku a schopnostem žáků. Na konci kapitoly je vždy navíc umístěno stručné

shrnutí učiva, v němž mají žáci zopakovány nejdůležitější pojmy a informace. Důraz je kladen na několikanásobné větné členy, kterým je věnována samostatná kapitola.

Množství cvičení je přiměřené, nejčastěji se jedná o typ doplňovací, dále také typy rozlišovací (viz Obr. 8), vyhledávací a konstrukční. Navíc jsou na problematiku čárky zaměřeny dva jazykové rozborů a testy s variantami odpovědí, které se nachází vždy na konci kapitoly (čtyři otázky). Přívlastek postupně rozvíjející a několikanásobný je procvičen v pěti cvičeních, přívlastek volný a těsný ve dvou. Na uvedené jevy jsou také zaměřeny dvě testové otázky. U přívlastku volného a těsného se mi množství cvičení jeví nedostatečné, jedná se o obtížnější učivo, které by mělo být více procvičeno. Procvičení čárky v souvětí je součástí čtyř cvičení, jazykových rozborů a dvou testových otázek. U obtížnějších cvičení oceňuji, že je uveden vzor řešení. Všechna zadání jsou jednoznačně formulovaná. Některá cvičení také obsahují obrázky, které podtrhují jejich poutavost.

3.3 Učebnice českého jazyka pro 8. ročník ZŠ

3.3.1 Nakladatelství Fraus

V učebnici *Český jazyk 8 – nová generace* je výklad problematiky interpunkce obsažen ve významových poměrech mezi souřadně spojenými větami hlavními, větami vedlejšími a větnými členy. Dále se zde nachází informace o spojovacích výrazech a interpunkci v souvětí včetně složitějších souvětí (důraz je kladen na psaní čárky před spojkou *a*). Součástí výkladu je množství stručných a velmi přehledných tabulek, rovněž je opatřen dostatkem výstižných příkladů. Výkladový text obsahuje spíše delší souvětí, přesto zachovává srozumitelnost, je také vhodně členěn. Oceňuji výklad významových poměrů, před kterým jsou vložena cvičení s úkoly pro žáky. Ti se tak nejprve sami seznámí s názornými příklady a zamyslí se nad vztahy, které tvoří.

Cvičení jsou velmi různorodá, často jsou také doplněna poutavými ilustracemi a fotografiemi. Poměrově zde nalezneme mnohem větší množství cvičení než výkladového textu. Zadání jsou přesně a jasně formulovaná a obtížnost cvičení se postupně stupňuje s tím, jak jsou v nich propojovány jednotlivé jevy. Cvičení na psaní čárky jsou nejčastěji doplňovací, dále korekturní a konstrukční, často jsou spojena s grafy souvětí (např. konstrukce souvětí dle grafu viz Obr. 9). Čárka v souvětí souřadném a podřadném je procvičována v osmnácti cvičeních, kromě toho je k dispozici velké

množství dalších různorodých cvičení zaměřených na vykládané jevy. Významové poměry mezi větnými členy jsou procvičovány převážně v konstrukčních či doplňovacích cvičeních, která se nezaměřují přímo na užití čárky.

3.3.2 SPN – pedagogické nakladatelství

V učebnici *Český jazyk 8 pro základní školy* se nalézá opakování přívlastku těsného, volného, postupně rozvíjejícího a několikanásobného, které je stručné, výstižné a velmi přehledné. Problematika čárky se dále objevuje ve výkladu významových poměrů mezi několikanásobnými větnými členy, souřadně spojenými větami vedlejšími i větami hlavními a větných členů v přístavkovém vztahu. Před samotným výkladem je většinou umístěn výchozí text s krásnými ilustracemi a úkoly, jediným jeho negativem je rozsah, který je často velmi dlouhý. Výkladový text je psán jasně a srozumitelně a obsahuje množství výstižných příkladů. Za jeho nevýhodu považuji nevyhovující členění textu a nedostatečnou přehlednost. Ve výkladu významových poměrů mi chybí jejich značení pomocí symbolů.

Cvičení na problematiku čárky jsou ve většině případů doplňovací, výjimkou jsou například úkoly, ve kterých mají žáci pozorovat užitou interpunkci na příkladech (viz Obr. 10.1, 10.2). Pozitivně hodnotím zařazení cvičení opakujících teoretické zásady psaní čárky. Procvičení užití čárky je umožněno ve dvaceti prakticky i teoreticky zaměřených cvičeních, největší počet se orientuje na čárku v souvětí souřadném. V učebnici je dostatečné množství cvičení, za nedostatek však považuji, že se jedná o stejný typ, který je stále opakován, takže na žáky může působit monotónně, výchozí texty jsou navíc dlouhé. Na výše uvedené jevy jsou zaměřena také další konstrukční a vyhledávací cvičení, jichž je v učebnici velké množství, často se pracuje s výchozími texty, na které navazuje větší množství úkolů. Obtížnost cvičení postupně graduje, ale jejich zadání si udržuje srozumitelnost.

3.3.3 Nakladatelství ALTER

V učebnici *Český jazyk 8, 1. díl – Učivo o jazyce (Máme rádi češtinu)* se problematika interpunkce promítá do vztahů a významových poměrů mezi složkami několikanásobného větného členu, větných členů ve vztahu přístavkovém, vztahů mezi větami v souvětí podřadném a souřadném a věty vložené. Důraz je kladen na výklad zásad užití čárky v souvětí, který je zde velice srozumitelný a důkladný, a také na rozdíl mezi

složkami několikanásobného větného členu a členy v přístavkovém vztahu. Dále je součástí učebnice opakování přívlastku postupně rozvíjejícího, těsného a volného, pozornost je věnována i přívlastku postupně rozvíjejícímu s několikanásobným větným členem. Výklad obsahuje velké množství přehledných schémat, tabulek, myšlenkových map a výstižných příkladů, které podporují názornost učiva. Před výkladem je často umístěn výchozí text s vyznačenými příklady, žáci mají vždy za úkol shrnout zásady vlastními slovy či dané jevy vysvětlit spolužákům, to usnadňuje jejich zapamatování a podporuje porozumění. Nedostatkem výkladu významových poměrů je absence jejich značení pomocí symbolů.

Cvičení jsou krátkého rozsahu, proto se zde vyskytují ve velkém množství, mají jasně formulovaná zadání, navíc mnohdy obsahují příklad řešení. Žáci mají nejednou za úkol samostatně tvořit myšlenkové mapy, příklady či vysvětlovat zásady jevů. Jediným nedostatkem je, dle mého názoru, až přílišná barevnost, která může působit chaoticky a znesnadňuje práci s jinak dobře vytvořeným výkladem a vhodně konstruovanými cvičeními. Cvičení přímo zaměřených na užití čárky je v učebnici dvacet pět, nejčastěji se jedná o doplňovací a vysvětlovací typ (viz Obr. 11). Dále je k dispozici velké množství různorodých cvičení zaměřených na všechny zmíněné jevy. Součástí učebnice také tvoří souhrnné testy za 1. a 2. pololetí s variantami odpovědí, které obsahují dvě otázky na užití čárky. Celkově tato učebnice poskytuje nadstandardní množství cvičení.

3.3.4 Nakladatelství NOVÁ ŠKOLA

Učebnice *Český jazyk pro 8. ročník* se zabývá opakováním přívlastku několikanásobného, postupně rozvíjejícího, volného a těsného. Novou látkou zahrnující problematiku interpunkce je přístavek, významové poměry mezi větami hlavními, několikanásobnými větnými členy a souřadně spojenými větami vedlejšími. Navíc obsahuje zvláštnosti větné stavby – vsuvku, samostatný větný člen, oslovení, citoslovce a přímou řeč. Důraz je kladen na zásady psaní čárky ve větě jednoduché i v souvětí (souřadně spojené věty, vedlejší věta vložená, psaní čárky před spojkou *a*), kterým jsou věnovány samostatné kapitoly s velice názorným a důkladným výkladem. Celkově je výklad srozumitelný a velmi přehledný, nejčastěji je uveden v jednotlivých odrážkách. Názornost je podpořena dobře konstruovanými schématy a tabulkami, které obsahují dostatek výstižných příkladů.

Cvičení se zde vyskytují v nadstandardním množství a kladou velký důraz na procvičení užití čárky nejen v souvětí, ale i ve větě jednoduché. Nejčastěji se jedná o doplňovací typ, dále se hojně setkáme s typem vyhledávacím a konstrukčním. Velice pozitivně hodnotím množství cvičení, jejich nedostatkem je však monotónnost, která je způsobena přílišnou délkou doplňovacích cvičení. Dále oceňuji přesně formulovaná zadání, časté užívání obrázků a fotografií (viz Obr. 12), které mnohdy tvoří součást cvičení, a vzor řešení u obtížnějších úloh. Náročnost cvičení je stupňována. Přímou procvičení čárky ve větě jednoduché a v souvětí v učebnici nalezneme přes padesát cvičení, některá se zaměřují také na teorii. Množství cvičení je nadstandardní, navíc je obohaceno o další cvičení (převážně konstrukční a vyhledávací), která procvičují dané jevy, ale přímo se nesoustředí na interpunkci.

3.4 Učebnice českého jazyka pro 9. ročník ZŠ

3.4.1 Nakladatelství Fraus

Učebnice *Český jazyk 9 – nová generace* obsahuje výklad přívlastku těsného a volného, přímé řeči, samostatného větného členu, oslovení a vsuvky. Dále se zde nalézá opakování složitého souvětí a významových poměrů mezi souřadně spojenými větnými členy a větami vedlejšími. Výklad je přehledně členěn pomocí odrážek a obsahuje výstižné příklady. Výkladový text je velmi stručný, přesto dostatečně srozumitelný, jsou voleny spíše věty jednoduché a kratší souvětí. Před výkladem nových jevů jsou umístěny poutavé výchozí texty. Zásady psaní čárky jsou zopakovány, ale již na ně není kladen takový důraz.

Cvičení se v učebnici nachází v hojném množství, avšak jen pět z nich se zaměřuje na procvičení užití čárky, jejich rozsah je navíc velmi krátký (viz Obr. 13). V učebnici se vykládají a opakuji jevy, které jsou pro žáky často náročné, proto nedostatek cvičení zaměřených na problematiku čárky hodnotí negativně.

3.4.2 SPN – pedagogické nakladatelství

Učebnice *Český jazyk 9 pro základní školy* obsahuje opakování přívlastku postupně rozvíjejícího, několikanásobného, těsného a volného, významových poměrů mezi několikanásobnými větnými členy i větami vedlejšími a vztahu přístavkového. Zopakovány jsou také zásady psaní čárky v souvětí souřadném a podřadném. Nově je

představen samostatný větný člen, osamostatněný větný člen a vsuvka. Výkladový text je většinou stručný a srozumitelný, výjimkou je výklad vsuvky, který obsahuje zbytečně dlouhý a nepřehledný text. Příklady jsou voleny výstižně, někde však chybí (přívlastek těsný a volný, vsuvka), což hodnotím negativně. Někdy výkladu předchází cvičení s příklady či výchozí text, který působí poutavě a obsahuje krásné ilustrace.

Procvičení užití čárky je dostatečné, celkem nalezneme sedmnáct převážně doplňovacích cvičení. Oceňuji zařazení úkolů, ve kterých žáci odpovídají na otázky související s teoretickými zásadami psaní čárky. Zajímavé je také cvičení označené sovičkou (*Pro bystré hlavy*), které porovnává změnu významu při užití, či neužití čárky (viz Obr. 14). Celkově jsou však cvičení nedostatečně různorodá, bylo by vhodné zařadit více cvičení jiného než doplňovacího typu. Jejich rozsah je většinou adekvátní a zadání jsou formulována jasně a srozumitelně.

3.4.3 Nakladatelství ALTER

V učebnici *Český jazyk 9, 1. díl – Učivo o jazyce (Máme rádi češtinu)* je zopakován přívlastek několikanásobný, postupně rozvíjející (důraz je kladen na několikanásobné a rozvité členy), volný a těsný, již známou látkou jsou také souřadně spojené větné členy a přístavkový vztah (včetně výrazů vyjadřujících totožnost). V nové látce se problematika čárky promítá do přímé řeči a odchylek od pravidelné větné stavby – samostatný větný člen, osamostatněný větný člen, vsuvka, oslovení a citoslovce. Důraz je kladen na interpunkci nejen v souvětí souřadném a podřadném, ale i ve větě jednoduché. Před výkladem je mnohdy umístěn výchozí text. Samotný výklad je stručný, srozumitelný, přehledný a velmi názorný, obsahuje také různá schémata a výstižné příklady. Jediným nedostatkem je celková barevnost učebnice, která může působit rozptýlujícím dojmem.

Zadání cvičení jsou jasná a jednoznačná, jejich součástí mohou být také příklady řešení nebo poznámky, které opakují či vysvětlují některé zásady. Žáci jsou často v úkolech nabádáni, aby vlastními slovy zopakovali poučky či tvořili vhodné příklady, mají tak možnost ještě většího upevnění učiva. Kladně hodnotím krátký rozsah cvičení, který žákům umožňuje častější střídání různých typů činností. V učebnici je kladen důraz na opakování interpunkce, proto zde nalezneme také její dostatečné procvičení. Celkem je k dispozici dvacet čtyři různorodých cvičení (typ doplňovací – viz Obr. 15, konstrukční, vysvětlovací), některá z nich tvoří součást závěrečného testu (za 1. pololetí),

který obsahuje určovací otázky s variantami odpovědí. Dané jevy jsou také procvičeny v dalších různorodých cvičeních.

3.4.4 Nakladatelství NOVÁ ŠKOLA

Učebnice *Český jazyk pro 9. ročník* se věnuje opakování přívlastku několikanásobného, postupně rozvíjejícího, těsného a volného, přístavku, významových poměrům mezi několikanásobnými větnými členy a poměrů v souvětí souřadném. Dále jsou zopakovány zvláštnosti větné stavby (oslovení, citoslovce, samostatný větný člen, vsuvka, osamostatněný větný člen a přímá řeč). Důraz je zde kladen na interpunkci v souvětí. Jelikož se jedná o opakování, výkladový text je velice stručný, avšak srozumitelný a výstižný. Součástí výkladu jsou také názorná schémata a příklady.

Kromě velkého množství cvičení, která jsou zaměřená na dané jevy, se zde nachází také nadstandardní počet cvičení orientovaných přímo na problematiku čárky – k dispozici je jich třicet pět. Jediným nedostatkem je, že se ve většině případů jedná o doplňovací typ s textem delšího rozsahu (viz Obr. 16), takže na žáky mohou působit monotónním dojmem. Cvičení jsou často spojena s grafickým zobrazením souvětí. Oživením jsou testy, které se nacházejí na konci kapitol a obsahují otázky s variantami odpovědí. V závěru učebnice je k dispozici několik souhrnných testů opakujících látku celého 2. stupně ZŠ. Jsou ve formě výchozích textů s jednotlivými úkoly a obsahují také šest otázek na interpunkci.

3.5 Komparace učebnic

Všechny učebnice jednotlivých nakladatelství mají své silné i slabé stránky, na které bylo upozorňováno v rámci předchozích podkapitol. Nejstručněji a nejprehledněji je výklad podáván v učebnicích nakladatelství Fraus (viz Obr. 17) a NOVÁ ŠKOLA (viz Obr. 18), i ty však k některým jevům přistupují nevhodným způsobem (např. Fraus – výklad jednotlivých druhů přívlastku; NOVÁ ŠKOLA – velké množství cvičení stejného typu). V učebnicích nakladatelství ALTER velmi oceňuji názorná schémata, myšlenkové mapy a induktivní přístup, dojem však mnohdy kazí přílišná přesycenost barvami, která u jinak přehledného výkladu vytváří dojem chaosu. Učebnice nakladatelství SPN působí oproti ostatním učebnicím méně moderním dojmem, to je způsobeno grafickým zpracováním učebnic – neobsahují výrazné barvy, stránky nejsou členěny na více polí s různými funkcemi, jako ilustrace jsou voleny pouze malované či kreslené obrázky.

Potlačení moderní grafiky však nehodnotím záporně, jediné negativum spatřuji v délce a nedostatečné členitosti výkladových textů (viz Obr. 19), to žákům může ztěžovat pochopení předkládaných informací. Přesto právě v učebnicích od nakladatelství SPN (viz Obr. 20) a ALTER (viz Obr. 21) nalezneme nejlépe zpracovaná názorná schémata.

Každá z učebnic klade největší důraz na výklad jiného jevu souvisejícího s problematikou čárky. Problematika přívlastku a jeho druhů (postupně rozvíjející, několikanásobný, volný a těsný) je nejpodrobněji zpracována v učebnicích pro 7., 8., a 9. ročník nakladatelství SPN a ALTER. Učebnice nakladatelství ALTER se jako jediné detailně zabývají rozvitými a několikanásobnými členy přívlastku postupně rozvíjejícího. Největší důraz na několikanásobné větné členy je kladen v učebnici nakladatelství SPN (všechny ročníky), učebnice nakladatelství ALTER poté věnuje jako jediná prostor jejich rozlišení od členů v přístavkovém vztahu. Problematika zvláštností větné stavby (oslovení, citoslovce, samostatný větný člen, vsuvka, osamostatněný větný člen a přímá řeč) je nejdůkladněji a nejúplněji rozebrána v učebnicích pro 8. a 9. ročník nakladatelství NOVÁ ŠKOLA, jako jediné se těmito jevy zabývá dva školní roky. Všechny učebnice věnují dostatečný prostor zásadám užití čárky v souvětí. Tuto problematiku nakladatelství žákům předkládají již v učebnicích pro 6. ročník (nejpodrobněji se jí věnuje učebnice nakladatelství Fraus). V každém dalším ročníku je látka dále rozšiřována. V učebnicích 9. ročníku je kladen velký důraz na zopakování zásad psaní interpunkce, pouze učebnice od nakladatelství Fraus těmto jevům již nevěnuje dostatečnou pozornost.

Většina jevů je napříč učebnicemi dostatečně procvičena. Nejvíce cvičení na problematiku užití čárky nacházíme v učebnicích nakladatelství NOVÁ ŠKOLA, cvičení jsou však často zbytečně dlouhá a chybí jim různorodost. Nejvíce různorodá a atraktivní cvičení obsahují učebnice nakladatelství Fraus, nevyhovující je však učebnice pro 9. ročník, ve které se cvičení na užití čárky již téměř nenacházejí. Učebnice nakladatelství ALTER také obsahují velké množství různorodých cvičení, jejichž kladem je krátký rozsah, oproti učebnicím Fraus mi v nich však chybí ilustrace. Pokud bych měla vybrat učebnice, které i přes výhrady splňují co nejvíce požadavků na srozumitelný a přehledný výklad a obsahují atraktivní, zábavná a různorodá cvičení, zvolila bych ty od nakladatelství Fraus nebo NOVÁ ŠKOLA.

4 Praktická část

Cílem praktické části bakalářské práce je sestavení vlastního výukového a pracovního listu, který bude uveden do výukové praxe na 2. stupni ZŠ. Tyto listy vychází z analýzy učebnic českého jazyka pro 2. stupeň ZŠ od nakladatelství Fraus, SPN, ALTER a NOVÁ ŠKOLA, která byla provedena v kapitole 3. Výsledná podoba listů reflektuje zjištění nalezená při rozboru jednotlivých výukových textů a cvičení.

4.1 Výukový list

Výukový list je konstruován jako opakování jevů souvisejících s problematikou čárky ve větě jednoduché a v souvětí, které jsou probírány v 6., 7. a 8. ročníku ZŠ. Do výukového listu však není zařazena problematika odchylek od pravidelné větné stavby, tedy zvláštností větné stavby (oslovení, citoslovce, samostatný větný člen, vsuvka, osamostatněný větný člen a přímá řeč), kterou většina učebnic řadí až mezi látku 9. ročníku ZŠ.

Výukový list je rozdělen na dvě části – *Čárka ve větě jednoduché* a *Čárka v souvětí*. Obě části se zaměřují na zopakování jevů, které často žákům dělají problémy a jsou pro ně náročné. Část *Čárka ve větě jednoduché* ve čtyřech rámečcích s výukovým textem opakuje přívlastek postupně rozvíjející, několikanásobné větné členy, přívlastek těsný a volný a přístavek. Část *Čárka v souvětí* je složena z pěti rámečků. Nejprve jsou zopakovány pojmy nezbytné pro pochopení výkladu, následně se výklad věnuje užití čárky v souvětí, psaní čárky před spojovacími výrazy a psaní čárky před spojkou *a*, *nebo* (*anebo*, *či*) v souřadně spojených větách.

Při sestavování výukového listu bylo cílem vyvarovat se negativním aspektům nalezeným ve výkladových textech jednotlivých učebnicových sad a podpořit ty kladné. Mezi negativně hodnocené záležitosti výkladových textů a výkladových částí učebnic patří nedostatečné členění či přílišná délka textu, nedostatek nebo nepřítomnost příkladů a absence zásad interpunkce u některých vykládaných jevů, případně nedostatečný důraz na jejich zopakování. Naopak kladně byla hodnocena přehlednost, stručnost, dostatečná členitost výkladového textu a užití názorných schémat.

Při konstruování výukového listu byl kladen důraz na stručnost, přehlednost, srozumitelnost a názornost výkladu, důležitým prvkem bylo také grafické zpracování. Výukový list obsahuje rámečky s výkladovým textem, který je členěn pomocí odrážek a mezer mezi jednotlivými částmi výkladu. Je použito kurzívy i barevného a tučného

vyznačení textu. Cílem je usnadnění orientace a zdůraznění důležitých pojmů a informací. Jsou užity také grafické symboly, které mají podpořit názornost a přehlednost. Všechny vykládané jevy jsou opatřeny příklady. Doplňující informace a poznámky jsou umístěny v poznámkovém listu, který je graficky přiřazen k odpovídajícím výkladovým rámečkům. Barvy jsou užity v adekvátní míře, aby podpořily názornost, ale zároveň neodváděly pozornost a nepůsobily spíše rušivým dojmem. Výkladový text je stručný, jedná se o opakování, proto jsou zmíněny pouze nezbytné informace, nikdy však nejsou vynechány zásady psaní čárky či příklady.

Čárka ve větě jednoduché

Přívlastek postupně rozvíjející

- Jde o spojení podstatného jména a přívlastku shodného (**korunovační klenoty**), které je jako celek dále rozvíjeno a zpřesňováno přidáním dalšího přívlastku shodného (**české korunovační klenoty**). Tento proces může pokračovat s dalšími členy.
- Jednotlivé členy neoddělujeme čárkou a nemůžeme mezi ně vložit spojku.

*rozkvetlá jarní louka
babiččiny tvarohové knedlíky
její hnědé vlasy*

korunovační klenoty → české korunovační klenoty → naše české korunovační klenoty

Jakýkoli člen přívlastku postupně rozvíjejícího může být **několikanásobný**.

nejčtenější české a anglické knihy

*výborné babiččiny jahodové,
meruňkové a švestkové knedlíky*

Tyto několikanásobné složky **oddělujeme čárkou či spojkou**.

Několikanásobné větné členy

Jednotlivé složky několikanásobného větného členu:

- jsou tvořeny více výrazy, které mají stejnou větněčlenskou platnost
- jsou ve vztahu souřadnosti (vzájemně nezávislé), nějakým způsobem spolu souvisí a vztahují se ke stejnému řídicímu členu

Nejraději čtu romány a detektivky.

↑   ↑
předmět   předmět

- oddělujeme čárkou, pokud jsou v **jiném poměru než slučovacím**

neoddělujeme čárkou, pokud jsou spojeny spojkami *a, i, ani, nebo*, či v poměru slučovacím.

Ve škole mě baví český jazyk, matematika a dějepis. (poměr slučovací)
Nejčastěji kreslím červenou, modrou nebo zelenou pastelkou. (poměr slučovací)
Řekni to teď, anebo nikdy! (poměr vylučovací)

Přívlastek těsný a volný

Přívlastek těsný

Sestra **oblečená do modrých šatů** je z nás nejstarší.

Přívlastek nelze vypustit – blíže určuje, kterou z dívek autor výpovědi myslí.

Přívlastek volný

Sestra, **oblečená do modrých šatů**, se na mě z okna usmála.

Přívlastek lze vypustit – důležité je sdělení, že se na mě sestra usmála.

Přívlastek těsný

- Blíže vymezuje význam řídicího podstatného jména.
- Nelze ho z věty vypustit, protože by došlo ke změně významu.
- **Neoddělujeme ho čárkou.**

Studenti **účastníci se olympiády** dostanou na konci roku pochvalu od ředitele školy.
(Pouze studenti, kteří se účastnili olympiády, dostanou pochvalu.)

Přívlastek volný

- Pouze doplňuje či vysvětluje význam řídicího podstatného jména.
- Lze ho z věty vypustit, aniž by došlo ke změně významu.
- **Oddělujeme ho čárkami** (z obou stran).

Úřad vlády, **sídlící v budově Strakovy akademie**, dnes vydá nové nařízení.

Hranice mezi přívlastkem těsným a volným není vždy jednoznačně vymežitelná. Rozhodující je záměr mluvčího a daná komunikační situace.

Přístavek (přístavková konstrukce)

- Jedná se o větný člen, který je **volně přístaven k prvnímu členu** (podstatné jméno nebo zájmeno) a **označuje tutéž skutečnost jiným způsobem.**

V létě navštívíme Pražský hrad, **sídlo českého prezidenta.**

- **Oddělujeme ho čárkami z obou stran**, pokud je uvnitř věty. Pokud se nachází na konci věty, odděluje se od větného členu, ke kterému se vztahuje, čárkou.

Božena Němcová, **autorka Babičky**, je významnou spisovatelkou národního obrození.
Autorkou Babičky je Božena Němcová, **významná spisovatelka národního obrození.**

- Jednotlivé složky mohou být spojeny výrazy **to je, to jest, totiž, a to, tedy, konkrétně.**

Pojedeme do Prahy, **tedy hlavního města České republiky.**

Čárka v souvětí

Opakování pojmů

Souvětí podřadné – obsahuje pouze **jednu větu hlavní** a libovolný počet **vět vedlejších**.

K narozeninám jsem dostala knihu, kterou jsem již dlouho chtěla.

Souvětí souřadné – obsahuje alespoň **dvě věty hlavní** a libovolný počet **vět vedlejších**.

Pozoroval jsem dívku, která se mi líbila, a doufal jsem, že mě osloví.

Věta hlavní – významově i mluvnicky **nezávislá**, může stát samostatně.

Šla jsem do knihkupectví a koupila jsem si dvě knihy.

Šla jsem do knihkupectví. Koupila jsem si dvě knihy.

Věta vedlejší – významově i mluvnicky **závislá na jiné větě**, má platnost nějakého větného členu z věty řídicí.

Mám ráda knihy, které jsou napínavé.

Věta řídicí – hlavní nebo vedlejší věta, která **řídí větu závislou** (větu vedlejší).

Maminka vždy říká, že se mám teple obléct.

Vzpomněl si, že doma zapomněl knihu, kterou musí vrátit do knihovny.

Věta závislá – jedná se vždy o **větu vedlejší**.

Maminka vždy říká, že se mám teple obléct.

Větou řídicí se můžeme zeptat na větu závislou.

Čárka v souvětí

Čárkou oddělujeme:

- souřadně spojené věty (hlavní i vedlejší)

čárku nepíšeme, pokud jsou souřadně spojené věty spojeny spojkou **a, i, ani, nebo, či** v poměru slučovacím

*Dostala jsem krásné květiny, **ale** mám na ně alergii.*

*Přišla jsem do školy **a** připravila jsem si pomůcky na lavici.*

- věty řídicí a závislé

*Učitelka mi řekla, **abych** smazala tabuli.*

*Šli jsme do města, **a** když začalo pršet, vrátili jsme se domů.*

- větu vloženou do věty řídicí (odděluje se čárkami z obou stran).

*Knihy, **které jsem si oblíbila**, odkládám na nejvyšší polici.*

*Maminka, **která se právě líčí**, a tatínek půjdou do divadla.*

Psaní čárky před spojovacími výrazy

- Pokud se v souvětí setkají **dva spojovací výrazy** a každý z nich patří k jiné větě, **píše se čárka většinou před první z nich.**

*Učitelka mi řekla, že **když** se nechám vyzkoušet, **můžu** si vylepšit známku.*

- Pokud stojí před spojovacím výrazem vedlejší věty výrazy **teprve, právě, jen, zvláště** apod., **píše se čárka většinou už před nimi.**

*Řeknu ti to, **teprve až** budeme sami.*

- Pokud jsou věty v souvětí spojeny **dvojitými** (*jak – tak, buď – nebo, nejen – ale i*) nebo **opakovanými** (*jednak – jednak, ani – ani, ať – ať*) **spojovacími výrazy, píšeme čárku před druhý z nich** (také v poměru slučovacím).

*Splnila jsem **nejen** všechny povinnosti, **ale** vypracovala jsem **i** dobrovolný úkol.*

***Jednak** jsem tam nikoho neznala, **jednak** už jsem byla unavená.*

Psaní čárky před spojkou *a* v souřadně spojených větách

Čárku před spojkou *a* píšeme:

- pokud spojuje věty v **jiném poměru než slučovacím.**

*Měla jsem vystoupit na školní besídce, **a** nešla jsem tam. (poměr odporovací)*

*Kamarádka se na mě zlobila, **a dokonce** se mi vyhýbala. (poměr stupňovací)*

*Mám doma dostatek bot, **a přesto** jsem si koupila nové. (poměr odporovací)*

*Zapomněla jsem klíče, **a proto** jsem se nedostala domů. (poměr důsledkový)*

Pokud si chcete ověřit, že se opravdu jedná o **odporovací poměr**, nahraďte spojkou *a* spojkou **ale**.

Spojovací výrazy **a potom, a pak, a také** vyjadřují časovou následnost nebo se užívají ve výčtech. Jde tedy o **poměr slučovací** a **čárka se před nimi nepíše.**

Psaní čárky před spojkou *nebo* (*anebo*), *či* v souřadně spojených větách

Čárku před spojkou *nebo* (*anebo*), *či* píšeme:

- pokud spojuje věty ve vylučovacím poměru.

*Musíme si pospíšet, **nebo** nestihneme představení.*

*Být, **či** nebýt.*

– **poměr vylučovací** (platí pouze jedna z možností)

*Mám pojištění pro případ, že se zraním **nebo** budu dlouhodobě nemocný.*

*Ráno si většinou čtu noviny **nebo** se dívám na zprávy.*

– **poměr slučovací** (obsah vět se vzájemně nevylučuje)

Pokud se **obsah vět vzájemně nevylučuje**, ale pouze **udává jednotlivé eventuality** (možnosti), před spojkou *nebo* (*anebo*, *či*) čárku **nepíšeme**.

Pořadí eventualit je možné zaměnit, není důležité, která z nich nastane (také mohou nastat obě).

4.2 Pracovní list

Pracovní list je konstruován jako praktické opakování jevů probíraných ve výukovém listu. Soustředí se tedy na zásady a pravidla psaní čárky v jevech zmíněných v kapitole 4.1 a procvičuje jejich praktické užití.

Při sestavování pracovního listu bylo přihlíženo ke kladům a záporům cvičení z jednotlivých sad učebnic. Cílem bylo vyvarovat se těm aspektům, které byly vnímány jako záporné, a naopak podpořit ty kladné a obohatit je o vlastní nápady. Některé typy cvičení obsahovaly následující záporně hodnocené rysy – přílišná délka textů cvičení, nedostatečná poutavost, absence obrázků a fotografií, které by na žáky působily atraktivně, nedostatečná různorodost a opakování stejných typů cvičení. Mezi kladně vyzdvihované aspekty, které byly nalezeny v ostatních cvičeních, naopak patří různorodost typů cvičení, postupné stupňování obtížnosti, atraktivní grafické zpracování a užití většího počtu cvičení s kratším rozsahem. Cílem bylo vytvořit pracovní list, který různorodým a zábavným způsobem procvičí jednotlivé interpunkční jevy a zároveň bude pro žáky díky svému grafickému zpracování poutavý a atraktivní.

Některé jevy by si z důvodu své obtížnosti zasloužily větší prostor pro procvičení, z kapacitních důvodů to však nebylo možné, neboť je pracovní list konstruován na jednu až dvě vyučovací hodiny. Navíc se jedná o opakování již známých jevů, které má sloužit k připomenutí zásad psaní čárky.

Pracovní list je složen ze dvanácti cvičení. Dvě cvičení jsou věnována teorii, šest cvičení se zaměřuje na problematiku čárky ve větě jednoduché, tři cvičení se soustředí na čárku v souvětí a jedno procvičuje znalost dvojitých a opakovaných spojovacích výrazů. Cvičení jsou různorodého typu, jedná se o křížovku, „spojovačku“, „čtyřsměrku“, luštění překrytého textu, dále cvičení typu doplňovacího, konstrukčního a rozlišovacího. Nejprve jsou jednotlivé jevy procvičeny samostatně, následně jsou spojeny ve dvou doplňovacích cvičeních, ve kterých mají žáci za úkol doplnit čárky do úryvku. Všechna cvičení se přímo zaměřují na problematiku čárky.

V pracovním listu jsou hojně užívány obrázky, fotografie a další grafické záležitosti, které mají na žáky působit poutavým a atraktivním dojmem. Zdroje užitých elektronických obrázků jsou uvedeny v *Seznamu internetových zdrojů*. Žáci tento seznam dostali na samostatném listu, důvodem je, aby zdroje nezasahovaly do grafického zpracování pracovního listu a nepůsobily na žáky při vyučovacím procesu rušivým dojmem.

4.3 Jednotlivá cvičení pracovního listu

Cvičení 1 je tvořeno pěti tvrzeními, ve kterých je vynechané slovo. Žáci toto slovo doplní do křížovky, a tak vylouští tajenku. Cvičení prověřuje teoretické znalosti zásad psaní čárky ve větě jednoduché a v souvětí. Všechny pět formulací, do kterých žáci doplňují slovo, vychází z výukového listu.

Cvičení 2 procvičuje znalost přívlastku postupně rozvíjejícího a přívlastku několikanásobného. Žáci mají za úkol podle obrázku tvořit příklady těchto jevů a musí při tom prokázat také znalost zásad psaní čárky. Není blíže specifikováno, jestli mají žáci tvořit slovní spojení či věty, volba je na nich.

Cvičení 3 se zaměřuje na jevy související s čárkou ve větě jednoduché – přívlastek postupně rozvíjející, několikanásobný větný člen, přívlastek volný, přívlastek těsný a přístavek. Ke každému z jevů je přítomen příklad a obrázek, který ilustruje jeho obsah. Žáci mají za úkol spojit název jevu s příkladem a odpovídajícím obrázkem. Do příkladu žáci následně správně doplní interpunkci, pokud je to potřeba.

Cvičení 4 je složeno ze dvou úkolů. Žáci nejprve rozhodnou, zda je ve větách správně zapsána interpunkce (ANO – NE) a následně u každé věty rozliší, zda se jedná o přívlastek těsný, či volný.

Cvičení 5 procvičuje přístavek. Žáci z nabídky doplní do čtyř vět, pojednávajících o významných českých osobnostech, vhodné přístavkové konstrukce a následně správně doplní čárky.

Cvičení 6 navazuje na cvičení 5, žáci mají za úkol přetvořit věty z předchozího cvičení. Přístavkovou konstrukci tentokrát nemají do věty vložit, ale připojit. Součástí cvičení je také příklad řešení.

Cvičení 7 je tvořeno úryvkem, ve kterém je vynechaná interpunkce. Jedná se o souhrnné cvičení propojující interpunkční jevy, které byly procvičeny v předchozích cvičeních. Žáci mají za úkol správně doplnit čárky.

Cvičení 8 je tvořeno částečně smazaným textem, který mají žáci rozluštit a správně přepsat. Obsahem textu je poučka o psaní čárky před spojkami *a*, *nebo*, která byla také součástí výkladového listu.

Cvičení 9 je tvořeno dvěma úkoly. První úkol obsahuje šest souřadných souvětí, do kterých mají žáci vhodně doplnit spojovací prostředek z nabídky včetně interpunkce. Následně mají ve druhém úkolu žáci rozeznat významový poměr, který je mezi větami v souvětích, každý poměr je zastoupen jen jednou.

Cvičení 10 obsahuje „čtyřsměrku“, ve které mají žáci vyhledat části dvojitých a opakovaných spojovacích prostředků z nabídky, ty následně správně spojí a zapíší do odpovídajícího sloupečku. Součástí cvičení je také pokyn, aby si zopakovali pravidla užití čárky v těchto spojovacích výrazech, a příklad řešení.

Cvičení 11 je složeno ze čtyř souvětí, do kterých mají žáci správně doplnit interpunkci a následně jednotlivá souvětí přiřadit k odpovídajícímu grafickému znázornění.

Cvičení 12 je tvořeno úryvkem s vynechanou interpunkcí. Jedná se o druhé souhrnné cvičení, ve kterém si žáci procvičí převážně užití interpunkce v souvětí.

Součástí příloh (viz Příloha č. 3) je správné řešení pracovního listu.

3) Spojte název jevu s odpovídajícím příkladem a obrázkem. Do příkladů doplňte interpunkci.

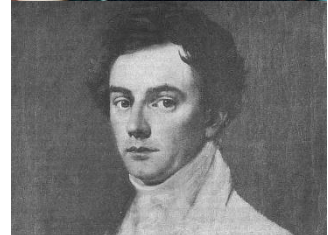
**Přívlastek
postupně
rozdávající**

Národní divadlo
vystavěné zásluhou
českých vlastenců se
poprvé otevřelo roku
1881.

**Několikanásobný
větný člen**

Jaroslav Seifert
nositel Nobelovy
ceny za literaturu
napsal slavnou sbírku
Maminka.

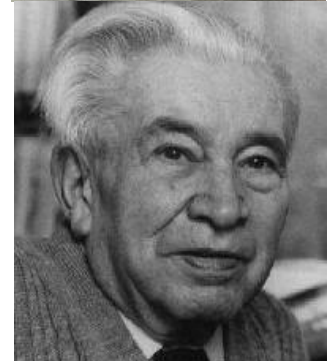
Přívlastek volný

Božena Němcová je
významnou autorkou
povědek románů i
pohádek.

Přívlastek těsný

Nejvýznamnějším
českým romantickým
spisovatelem je Karel
Hynek Mácha.

Přístavek

Umělci tvořící
v 1. polovině 20.
století byli výrazně
ovlivněni
avantgardou.

4) a) **Rozhodněte, zda je interpunkce užita správně (ANO), či nikoli (NE).**

1. Vikingové, uctívající bohy Ódina a Thóra, podnikali loupeživé nájezdy.

ANO – NE

2. Panovníci, vládoucí ve Velké Británii, jsou také hlavou anglikánské církve.

ANO – NE

3. Česká republika, ležící v srdci Evropy, vznikla v roce 1993.

ANO – NE

4. Papež, sídlící ve Vatikánu, je hlavou katolické církve.

ANO – NE

5. Tvorba knih, vydaných před vynálezem knihtisku, byla časově velmi náročná.

ANO – NE

b) **Rozlište věty obsahující přívlástek těsný a volný.**

Přívlástek těsný – věta číslo: _____

Přívlástek volný – věta číslo: _____

5) **K větám přiřaďte vhodné přístavkové konstrukce z nabídky, některé možnosti nebudou využity. Doplňte čárky.**

1. Přemysl Otakar II. _____ založil v roce 1265 město České Budějovice.

2. Jan Amos Komenský _____ vytvořil učebnici Orbis Pictus.

3. Josef Lada _____ přivedl k životu kocoura Mikeše.

4. Václav Havel _____ je autorem několika absurdních dramát.

učitel národů

zimní král

bývalý český prezident

autor epigramů

renesanční autor

král železný a zlatý

skvělý fotograf

otec národa

otec vlasti

výborný ilustrátor

6) Věty z předchozího cvičení přeformulujte tak, aby přístavková konstrukce nebyla do věty vložená, ale připojená za ní.

1. *České Budějovice byly založeny v roce 1265 Přemyslem Otakarem II., králem železným a zlatým.*

2. _____

_____

3. _____

_____

4. _____

_____

7) Doplňte do textu vynechanou interpunkci.

Život šlechty

Šlechta žila na zámcích zařízených drahocenným nábytkem nádhernými velkými i malými zrcadly a lustry. Součástí zámku byla kaple prostorná jídelna spousta salonků a dokonce i taneční sál. Na některých zámcích si šlechtici zřídili i divadelní sál. Panstvo se účastnilo zábavných ale často nebezpečných honů. Pro pobavení také pořádalo plesy. Oblíbené byly vyjížďky na koni nebo v kočáře. Zámek měl velký počet služebnictva. K zámku také patřil krásný zámecký park. Cesty vedoucí k zámku lemovaly aleje stromů.

Úryvek z učebnice *Dějepis 8* nakladatelství NOVÁ ŠKOLA, upraveno

8) Rozluštěte text a správně ho přepište.

ДРЕН СДОИКАМИ Δ ΝΕΡΟ ΔΙΨΕΜΕ ᾘΑΡΚΙΤΙ
ΔΟΚΤΙΝ ΣΔΟΠΠΙΕ ΥΨΡΑΖΥ ΒΙΤΙΝΕΜ ΝΕΨ
ΣΤΙΠΘΥΛΑΓΙΜ ΔΟΜΕΔΤΙ

9) a) Vyberte z nabídky vhodný spojovací výraz, některé možnosti nebudou využity. Doplňte interpunkci.

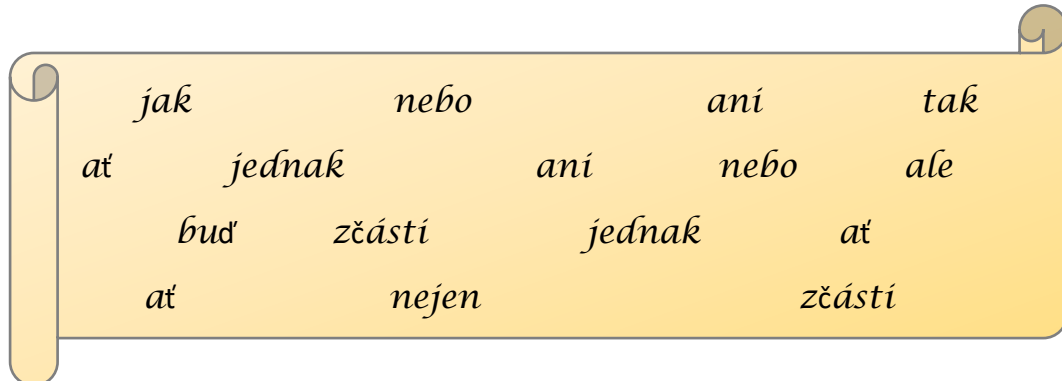
1. Marie Terezie zavedla v českých zemích osvícenský absolutismus
 její syn Josef II. v reformních snahách pokračoval.
2. Hranická propast je nejhlubší propastí v České republice
drží také světové prvenství.
3. Před první světovou válkou byla Itálie členem Trojspolku
po vypuknutí války se přidala na stranu Dohody.
4. Kosovo splní všechny požadavky na členství v Evropské
unii se nestane její součástí.
5. Napoleon byl poražen v bitvě u Lipska se proti němu spojily
všechny velké evropské státy.
6. Egyptský faraon byl považován za ztělesnění boha Hóra
byl tento bůh často zobrazován.

b) Číslo souvětí přiřaďte k odpovídajícímu významovému poměru.

Poměr slučovací	☐	Poměr vylučovací	☐
Poměr stupňovací	☐	Poměr příčinný	☐
Poměr odporovací	☐	Poměr důsledkový	☐

jak - tak   a   ani
neboť   nejen - ale i
nebo   a proto
a dokonce   anebo
avšak   buď - nebo

10) Najděte ve čtyřsměrce dvojité a opakované spojovací výrazy a запиšte je do tabulky (obě části dvojitého i opakovaného výrazu jsou ve čtyřsměrce). Zopakujte si zásady psaní čárky v těchto výrazech.

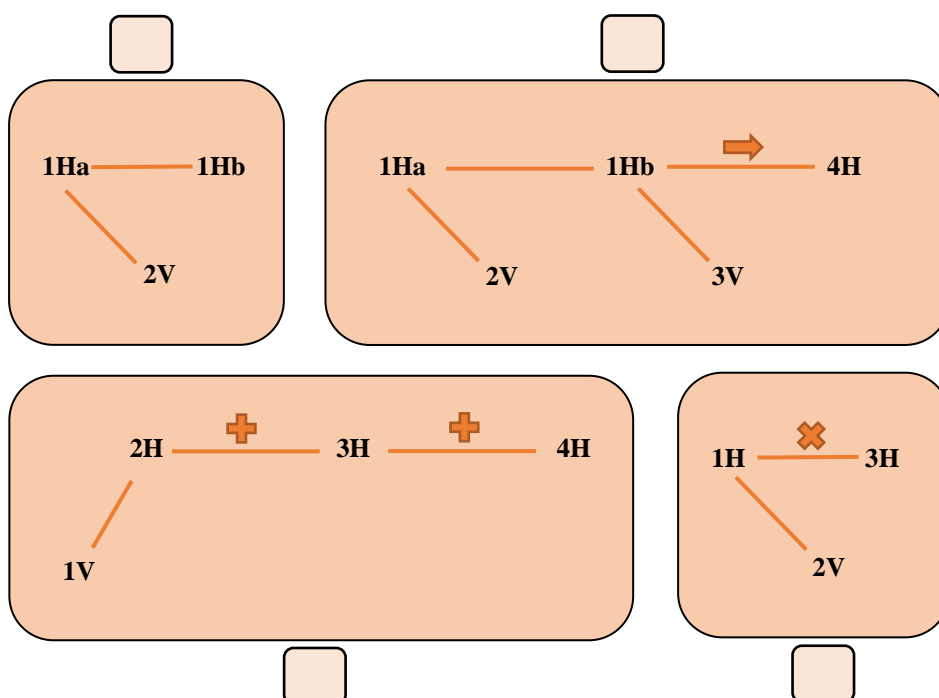
R	K	D	O	B	E	N	L	A	Ť	N	E
B	U	Ď	V	M	I	P	Q	Z	I	J	L
O	J	E	A	Š	T	L	J	A	K	W	A
Q	T	F	N	D	S	Y	L	P	H	Š	Z
A	A	C	I	B	Á	G	A	I	O	É	Č
H	K	G	E	R	Č	Ť	C	N	N	Č	Á
E	L	E	W	Í	Z	A	U	A	G	T	S
N	E	B	O	Ž	Ý	R	J	O	I	R	T
L	A	Č	B	K	A	N	D	E	J	Z	I
N	E	J	E	N	Ř	A	Š	T	H	Ť	A
Ý	Ž	Í	P	K	A	N	D	E	J	D	L

Dvojité spojovací prostředky		Opakované spojovací prostředky
AŤ	–	NEBO
_____	–	ZČÁSTI
_____	–	ZČÁSTI
_____	–	_____
_____	–	_____

11) Doplňte do souvětí čárky a přiřaďte číslo souvětí k odpovídajícímu grafickému zobrazení.

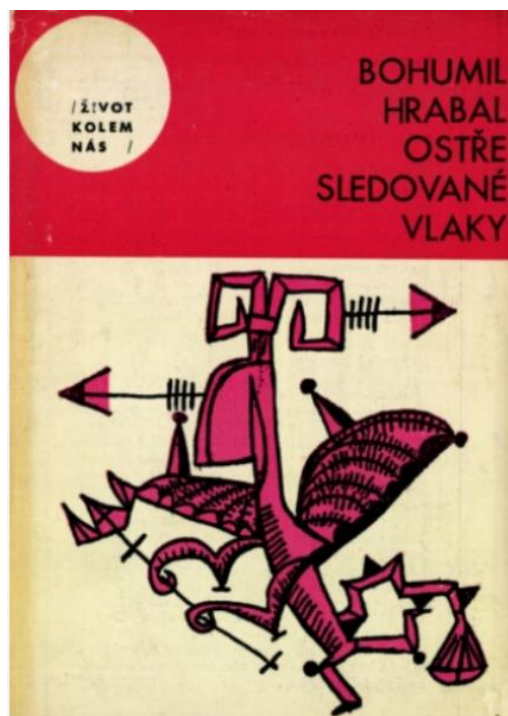

1. Strýček se ptal kdo si přidá a nikdo mu neodpověděl.
2. Nejmladší sestra která už chtěla rozbalovat dárky a dědeček sedící u stolu si neměli s kým povídat.
3. Maminka která je ozdobená sobími parohy viděla že všichni dojedli a proto začala sklízet ze stolu.
4. Až rozbalíme dárky budeme sledovat televizi zahrajeme si společenskou hru nebo se půjdeme projít.

12) Doplňte do textu vynechanou interpunkci.

Ani jsem se nehnul v ruce už jsem držel tu věc. Slyšel jsem jak do mne přechází tikot toho přístroje. A pak projela lokomotiva shora byla cloněna plachtou. Nízké vagóny byly otevřené a na nich v bedýnkách střelný prach bedny proložené vrstvami slámy. Sníh padal tak že jsem na poslední chvíli neviděl ani lokomotivu ani poslední vagón toho vlaku jedenáct dvanáct třináct a potom jsem lehce hodil ten přístroj jako bych házel do říčky květinu. Umínil jsem si že se odtud shora budu dívat a vyčkám zde ten moment zkázy. Viděl jsem jak se blíží poslední vagón odkud na mne najednou vyšlehl dlouhý kužel a proto jsem vytáhl revolver. Vystřelil jsem a současně vystřelil i kdosi z toho vagónu. A já pocítil bolest v rameni a z ruky mi vypadl revolver a po hlavě jsem padal ale zachytil jsem se za plášť o kramlí.

Úryvek z knihy *Ostře sledované vlaky* Bohumila Hrabala, upraveno

4.4 Uvedení výukového a pracovního listu do výukové praxe

Výukový a pracovní list je sestaven pro 8. a 9. ročník 2. stupně základní školy. Cílem bakalářské práce bylo sestavení listů a jejich uvedení do výukové praxe, proto byly listy vyzkoušeny v odpovídajících ročnících. Testování listů proběhlo v 8. a 9. třídě Základní školy Dukelská 11 v Českých Budějovicích a účastnilo se ho 49 žáků – z toho bylo 25 žáků 8. třídy a 24 žáků 9. třídy.

Z důvodu epidemické situace, která je způsobena nákazou koronavirem, probíhá téměř celý školní rok 2020/2021 distanční výuka. Proto byl i výukový a pracovní list vyzkoušen v podmínkách distančního vyučování. Testování proběhlo prostřednictvím aplikace Microsoft Teams, listy byly žákům zprostředkovány skrze funkci Zadání. Testování listů ve výuce prováděla autorka práce. V obou třídách bylo dotováno jednou vyučovací hodinou na výukový list a jednou vyučovací hodinou na vyplnění pracovního listu. Podmínky pro testování listů ve výukové praxi byly nestandardní, žáci měli po celou dobu vypnuté webkamery a mikrofony, bez problémů však reagovali na dotazy.

První vyučovací hodinu byl testován výukový list, který se ukázal jako funkční a vhodný pro zopakování látky. Žáci neměli problém porozumět výkladu, příklady pro ně byly srozumitelné. V případě dotazů souvisejících s pravopisem interpunkce žáci vhodně reagovali a správně odpovídali.

Následující vyučovací hodinu žáci on-line vyplňovali PDF soubor s pracovním listem. Původně bylo plánováno, že žáci vyplní pracovní list ručně – pracovní list si vytisknou, ručně ho vyplní, následně ho naskenují a odevzdají prostřednictvím aplikace Microsoft Teams (funkce Zadání). Během komunikace s učitelkami českého jazyka obou tříd však došlo k rozhodnutí, že listy budou vyplněny v on-line prostředí pomocí aplikace Adobe Acrobat Reader DC. V současné komplikované situaci bohužel stále někteří žáci nemají doma přístup k tiskárně a dalším potřebným technickým zařízením, také nebyla možnost žákům vytištěné pracovní listy předat, proto byla tato volba nutným kompromisním řešením.

Pracovní list původně nebyl konstruován k užití v distanční výuce a nebyl přizpůsoben vyplňování on-line, proto bylo třeba vyřešit některé technické překážky. Problém nastal u cvičení 3, jehož součástí je „spojovačka“. Zvolený program nenabízí možnost vkládání čar, kterými by se jednotlivé rámečky propojily, proto bylo nakonec zvoleno užití stejnobarevných puntíků, kterými žáci označili jednotlivé rámečky patřící k sobě. I přes tento nedostatek naplnil pracovní list záměr, se kterým byl vytvářen.

Nad rámec cíle bakalářské práce bylo vyhodnoceno, jak si žáci vedli v jednotlivých cvičeních pracovního listu. Všichni žáci 8. i 9. třídy úspěšně zvládli **cvičení 8** (rozluštění částečně smazaného textu), téměř nikdo nechyboval také ve **cvičení 10** („čtyřsměrka“). Velká úspěšnost byla ve **cvičení 1** (křížovka), tajenku vyluštili téměř všichni žáci, pouze někteří neodpověděli na 4. nebo 5. otázku. Nejméně úspěšní naopak žáci obou ročníků byli ve **cvičení 7** (doplnění vynechané interpunkce), nejčastějšími chybami bylo vynechání čárky před spojovacími výrazy *a dokonce; ale*. **Cvičení 2** (tvorba příkladů přívlastku postupně rozvíjejícího a několikanásobného) většina žáků zvládla, nejčastější chybou žáků 8. třídy bylo vytvoření několikanásobného podmětu místo několikanásobného přívlastku, někteří žáci 9. třídy místo přívlastku několikanásobného chybně tvořili přívlastek postupně rozvíjející či několikanásobné příslovečné určení. Ve **cvičení 3** byli úspěšnější žáci 8. třídy, bylo nalezeno pouze několik dílčích chyb (absence čárky, prohození přívlastku volného a těsného), v 9. třídě chybovala více než polovina žáků, nejčastěji se jednalo o záměnu přívlastku volného a přístavku. Malá úspěšnost obou ročníků byla ve **cvičení 4** (interpunkce v přívlastku volném a těsném), žáci nejčastěji chybně odpovídali ve 4. a 5. větě. Ve **cvičení 5** (doplnění vhodných přístavkových konstrukcí a interpunkce) a **6** (přeformulování vět tak, aby byla přístavková konstrukce připojená, ne vložená) si oba ročníky vedly dobře, pouze několik žáků neoddelilo přístavkovou konstrukci čárkou, případně ve cvičení 6 neformulovalo větu v souladu se zadáním. Ve **cvičení 9** (doplnění spojovacích výrazů a interpunkce, určení poměrů mezi větami hlavními) většina žáků zvolila vhodné spojovací výrazy. V 8. třídě byla nejčastější chybou úplná absence čárek či absence čárek před výrazy *a dokonce; a proto*, žáci 9. třídy si vedli výrazně lépe, nejčastěji však špatně zapsali čárku ve dvojitém spojovacím výrazu *bud' – nebo*. **Cvičení 11** (doplnění vynechaných čárek do souvětí, přiřazení vhodného grafického znázornění) patřilo k velmi problematickým, v každé z tříd uspěli pouze dva žáci. Žáci většinou správně přiřadili grafické znázornění k danému souvětí, přesto velmi často nedoplňovali čárku před spojovací výrazy *a* (poměr odporovací; věta vložená do věty řídicí); *a proto*. Ve **cvičení 12** (doplnění čárek do textu) byli výrazně úspěšnější žáci 9. třídy, jejich nejčastější chybou bylo špatné umístění čárky v opakovaném spojovacím výrazu *ani – ani*. Pouze jeden žák 8. třídy měl celé cvičení správně, ostatní chybovali převážně ve spojovacích výrazech *a proto; ale; ani – ani*.

5 Závěr

Tato bakalářská práce se zabývala problematikou interpunkce ve výukové praxi na 2. stupni ZŠ. Konkrétně se zaměřovala na jevy související s užitím čárky ve větě jednoduché a v souvětí. Cílem bylo analyzovat čtyři učebnicové řady od nakladatelství Fraus, SPN, ALTER a NOVÁ ŠKOLA a získané poznatky využít při tvorbě vlastního výukového a pracovního listu.

V teoretické části byla popsána pravidla interpunkce ve větě jednoduché a v souvětí, tato část byla určena k získání uceleného přehledu o pravopisu interpunkce, také sloužila jako teoretický podklad při analýze učebnic a při sestavování výukového a pracovního listu. Následně byly analyzovány jednotlivé učebnice daných nakladatelství. Pozornost byla zaměřena na kvalitu výkladu a procvičování interpunkčních jevů. Ve výkladových textech byla sledována především přehlednost, srozumitelnost, přesnost a názornost, u cvičení byla pozornost věnována zejména jejich typům, rozsahu a atraktivnosti pro žáky. Následně byly učebnice na základě analýzy komparovány co do vhodnosti a ucelenosti.

Cílem praktické části práce bylo vytvoření vlastního výukového a pracovního listu, který bude svým obsahem a grafickým zpracováním vycházet z analýzy jednotlivých učebnic. Záměrem bylo vyvarovat se záporně vnímaným aspektům, ty kladné byly naopak podpořeny a obohaceny o vlastní nápady. Listy byly konstruovány jako opakování interpunkčních jevů, které jsou většinou v praxi probírány v 6., 7. a 8. ročníku ZŠ. Vhodné jsou proto k užití ve výuce 8. a 9. ročníku ZŠ. Výukový list byl vytvořen s důrazem na stručnost, přehlednost, srozumitelnost a názornost výkladu. Pracovní list byl konstruován jako materiál, který svým obsahem přímo navazuje na list výukový. Byl vytvořen tak, aby procvičoval jednotlivé interpunkční jevy, ale zároveň byl pro žáky zajímavý grafickým zpracováním i svým obsahem a různorodostí cvičení.

Součástí praktické části práce bylo uvedení výukového a pracovního listu do výukové praxe. Zde došlo k ověření funkčnosti listů v praxi. Výukový list se ukázal jako vhodný a naplnil tak záměr, se kterým byl konstruován. Pracovní list také naplnil svůj záměr, odhalil se však také jeho nedostatek. Při konstrukci chybně nebyla brána v potaz možnost vyplňování v on-line prostředí, proto pro nastalou situaci nebyl uzpůsoben, přesto se však našel způsob, jak tento nedostatek eliminovat. Pracovní list se tak ukázal jako použitelný a funkční také pro distanční způsob vzdělávání, stejně jako list výukový.

Seznam použité literatury

BRADÁČOVÁ, Lenka, Jana HRDLIČKOVÁ a kol. *Český jazyk 9: 1. díl – Učivo o jazyce (Máme rádi češtinu)*. Praha: ALTER, 2015. ISBN 978-80-7245-314-6.

ČAPKA, František a Libor VYKOUPIIL. *Dějepis pro 8. ročník: Novověk*. 2015. Brno: NOVÁ ŠKOLA. ISBN 978-80-7289-813-8.

ČECHOVÁ, Marie a kol., 2011. *Čeština – řeč a jazyk*. 3. vydání. Praha: SPN – pedagogické nakladatelství. ISBN 978-80-7235-413-9.

HAVRÁNEK, Bohuslav a Jedlička ALOIS, 1996. *Stručná mluvnice česká*. 25. vydání. Praha: Fortuna. ISBN 80-7168-306-x.

HORÁČKOVÁ, Miroslava a kol. *Český jazyk 7: 1. díl – Učivo o jazyce (Máme rádi češtinu)*. Praha: ALTER, 2015. ISBN 978-80-7245-277-4.

HOŠNOVÁ, Eva, Ivana BOZDĚCHOVÁ, Petr MAREŠ a Ivana SVOBODOVÁ. *Český jazyk 7 pro základní školy*. Praha: SPN – pedagogické nakladatelství, 2014. ISBN 978-80-7235-391-0.

HOŠNOVÁ, Eva, Ivana BOZDĚCHOVÁ, Petr MAREŠ a Ivana SVOBODOVÁ. *Český jazyk 8 pro základní školy*. Praha: SPN – pedagogické nakladatelství, 2009. ISBN 978-80-7235-425-2.

HOŠNOVÁ, Eva, Ivana BOZDĚCHOVÁ, Petr MAREŠ a Ivana SVOBODOVÁ. *Český jazyk 9 pro základní školy*. Praha: SPN – pedagogické nakladatelství, 2010. ISBN 978-80-7235-481-8.

HOŠNOVÁ, Eva, Ivana BOZDĚCHOVÁ, Petr MAREŠ, Vlastimil STYBLÍK a Ivana SVOBODOVÁ. *Český jazyk 6 pro základní školy*. Praha: SPN – pedagogické nakladatelství, 2012. ISBN 80-7235-331-4.

HRABAL, Bohumil. *Ostře sledované vlaky*. 2. vydání. Praha: Československý spisovatel, 1965. ISBN 22-105-65.

HRDLIČKOVÁ, Hana a kol. *Český jazyk 6: 1. díl – Učivo o jazyce (Máme rádi češtinu)*. Praha: ALTER, 2014. ISBN 978-80-7245-265-1.

HRDLIČKOVÁ, Hana a kol. *Český jazyk 8: 1. díl – Učivo o jazyce (Máme rádi češtinu)*. Praha: ALTER, 2015. ISBN 978-80-7245-303-0.

HUBÁČEK, Jaroslav, Eva JANDOVÁ, Diana SVOBODOVÁ a Jana SVOBODOVÁ, 2010. *Čeština pro učitele*. 4. vydání. Odry: VADE MECUM BOHEMIAE. ISBN 978-80-86041-37-7.

DANEŠ, František, Zdeněk HLAVSA a Miroslav GREPL, 1987. *Mluvnice češtiny 3: Skladba*. Praha: Academia.

JANOVEC, Ladislav, 2006. *Na co se často ptáte: Jak používat čárku a další interpunkční znaménka*. Praha: Klett. ISBN 80-86906-76-0.

KRAUSOVÁ, Zdeňka, Martina PAŠKOVÁ, Jana VAŇKOVÁ, Pavel RŮŽIČKA, Helena CHÝLOVÁ a Martin PROŠEK. *Český jazyk 9 – učebnice pro základní školy a víceletá gymnázia*. Plzeň: Fraus, 2015. ISBN 978-80-7489-045-1.

KRAUSOVÁ, Zdeňka, Martina PAŠKOVÁ, Pavel RŮŽIČKA, Helena CHÝLOVÁ a Martin PROŠEK. *Český jazyk 8 – učebnice pro základní školy a víceletá gymnázia*. Plzeň: Fraus, 2014. ISBN 978-80-7489-022-2.

KRAUSOVÁ, Zdeňka, Renata TERŠOVÁ, Helena CHÝLOVÁ, Martin PROŠEK a Jitka MÁLKOVÁ. *Český jazyk 6 – učebnice pro základní školy a víceletá gymnázia*. Plzeň: Fraus, 2012. ISBN 978-80-7238-403-7.

KRAUSOVÁ, Zdeňka, Renata TERŠOVÁ, Pavel RŮŽIČKA, Helena CHÝLOVÁ a Martin PROŠEK. *Český jazyk 7 – učebnice pro základní školy a víceletá gymnázia*. Plzeň: Fraus, 2013. ISBN 978-80-7238-876-9.

KVAČKOVÁ, Jaromíra, Lenka BIČANOVÁ a Lidmila MRÁZKOVÁ. *Český jazyk pro 9. ročník základní školy nebo pro odpovídající ročník víceletého gymnázia*. 2. vydání. Brno: NOVÁ ŠKOLA, 2018. ISBN 978-80-7289-834-3.

KVAČKOVÁ, Jaromíra, Lenka BIČANOVÁ, Lucie JINDROVÁ a Lidmila MRÁZKOVÁ. *Český jazyk pro 8. ročník základní školy nebo pro odpovídající ročník víceletého gymnázia*. Brno: NOVÁ ŠKOLA, 2015. ISBN 978-80-7289-748-3.

KVAČKOVÁ, Jaromíra, Lucie JINDROVÁ, Antonie LAICMANOVÁ, Lidmila MRÁZKOVÁ a Zdeňka SEKOTOVÁ. *Český jazyk pro 7. ročník základní školy nebo pro odpovídající ročník víceletého gymnázia*. 2. vydání. Brno: NOVÁ ŠKOLA, 2014. ISBN 978-80-7600-035-3.

MIKSOVÁ, Eva a Jitka HÁJKOVÁ. *Český jazyk pro 6. ročník základní školy nebo pro odpovídající ročník víceletého gymnázia*. 3. vydání. Brno: NOVÁ ŠKOLA, 2019. ISBN 978-80-7289-986-9.

Seznam internetových zdrojů

HELLICH, Josef Vojtěch. Portrét Boženy Němcová. In: *Obec Chvalkovice: Historie obce* [online]. [cit. 2021-03-16]. Dostupné z: <https://www.chvalkovice.cz/obec-72/historie-1/>

How to Train your Dragon Homecoming. In: *DreamWorks* [online]. 2019 [cit. 2021-03-16]. Dostupné z: <https://www.dreamworks.com/shows/how-to-train-your-dragon-homecoming>

Jan Amos Komenský. In: *MuniMedia.cz* [online]. [cit. 2021-03-16]. Dostupné z: <http://www.munimedia.cz/prispevek/nivnice-nebo-uhersky-brod-kde-se-narodil-komensky-10172/>

Jaroslav Seifert. In: *Slovník české literatury po roce 1945* [online]. [cit. 2021-03-16]. Dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=1114>

Karel Hynek Mácha. In: *Českolipský deník.cz* [online]. [cit. 2021-03-16]. Dostupné z: https://ceskolipsky.denik.cz/kultura_region/jak-vypadal-cesky-basnik-karel-hynek-macha20100510.html

Národní divadlo. In: *100+1: Zahraniční zajímavost* [online]. [cit. 2021-03-16]. Dostupné z: <https://www.stoplusjednicka.cz/narodni-divadlo-nejen-z-kapes-ceskeho-naroda>

PICASSO, Pablo. Ateliér se sádrovou hlavou. In: *Elektronická učebnice literatury: Avantgarda* [online]. 1925 [cit. 2021-03-16]. Dostupné z: https://cviceni1.rastef.com/cestina/eul/avantgarda_uvod.html

Přemysl Otakar II. In: *Osobnosti.cz: Panovníci* [online]. [cit. 2021-03-16]. Dostupné z: <https://www.panovnici.cz/premysl-otakar-ii>

Školní tabule. In: *Rádio Junior* [online]. Stock Exchange [cit. 2021-03-16]. Dostupné z: <https://junior.rozhlas.cz/jak-se-venda-s-franou-zbavili-sluzby-na-tabuli-8058432#&gid=1&pid=1>

Vánoce v kruhu rodinném. In: *Dáma.cz* [online]. [cit. 2021-03-16]. Dostupné z: <https://www.dama.cz/clanek/vanoce-v-kruhu-rodinnem-jak-prezit-svatky-s-rodinou-bez-hadek-a-stresu#part=1>

Zátek Jemniště. In: *TuristickáMapa.cz: Zátek Jemniště* [online]. [cit. 2021-03-16].
Dostupné z: <https://turistickamapa.cz/zatek-jemniste/>

Seznam příloh

Příloha č. 1: Příklady úloh

Příloha č. 2: Příklady výkladových textů

Příloha č. 3: Správné řešení pracovního listu

Příloha č. 4: Ukázka vypracovaného listu (8. ročník ZŠ)

Příloha č. 5: Ukázka vypracovaného listu (9. ročník ZŠ)

Příloha č. 1: Příklady úloh

Obr. 1 Příklad cvičení z učebnice *Český jazyk 6 – nová generace* (nakladatelství Fraus)

2 Opravte chyby v textu:

Interpunkce ve větě

... Spolu s těmito pravdydly se však téměř zároveň objevili názory že čárky nejsou důležité. Zastánci tohoto názoru dnes obvykle argumentují cizími jazyky např. Angličtinou. Neuvědomují si však jeden podstatný rozdíl. Angličtina má protinám výhodu tak zvaného pevného slovosledu. V takovém jazyce se text jeho organizace jeho členění sleduje o něco snáze.

Z knihy *Každý den s češtinou* Jana Králíka a kolektiv

Vysvětlete význam slov: zastánce, argumentovat, slovosled.

Obr. 2 Příklad cvičení z učebnice *Český jazyk 6 pro základní školy* (nakladatelství SPN)

7. a) Doplňte v souvětích čárky.

Tajemné pyramidy

Turisty z celého světa přitahují do Egypta tajemné jehlancovité stavby které se nazývají pyramidy. Byly určeny k tomu aby v nich byli pohřbeni egyptští vládcové a jiní vysocí státní úředníci. Co snad návštěvníky udivuje nejvíce je technický výkon jejich stavitelů. Vždyť např. nejmenší kvádr z proslavené Cheopsovy pyramidy váží dvě a půl tuny a největší dosahuje váhy až čtyřiceti tun! Kameny jsou opracovány tak přesně a přiléhají k sobě tak těsně že do spár mezi nimi se nevejde ani lístek papíru.

Obr. 3 Příklad cvičení z učebnice *Český jazyk 6, 1. díl – Učivo o jazyce (Máme rádi češtinu)* (nakladatelství ALTER)

5. V následujících souvětích podtrhněte vlnovkou přísudky. Barevně vyznačte spojovací výrazy a doplňte vynechané čárky.

Pokud bude zítra pršet, na výlet nepojedeme.
Když Honzu poprosíš určitě ti rád pomůže.
Než se vrátí tatínek z práce napíšu si úkoly.
Jakmile přišla Jana domů zapnula televizi.
Pokud budu mít odpoledne čas zajdu do knihovny.
Až ti bude lépe vyrazíme do zoo.

Obr. 4 Příklad cvičení z učebnice *Český jazyk pro 6. ročník* (nakladatelství NOVÁ ŠKOLA)

7. *Rozvíjejte uvedené věty pomocí dalších vět. Vytvořte co nejdelší souvětí. Potom je запиšte a společně zkontrolujte, zda jste správně použili čárky. Spočítejte, kolik vět vaše souvětí má.*

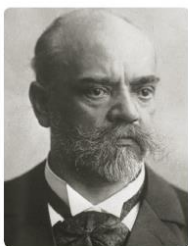
- a) Náš dům stojí na kraji vesnice.
- b) Princezna poslala pro svého zachránce.
- c) Sejdeme se na kraji lesa.

Obr. 5 Příklad cvičení z učebnice *Český jazyk 7 – nová generace* (nakladatelství Fraus)

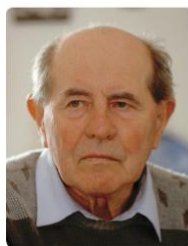
5 K uvedeným osobnostem doplňte vhodné přístavky a užitje je ve větách:

Václav II.

A. Dvořák

E. Zátonek

V. Havel

František Hrubín, Jiří Trnka, Bohuslav Martinů, Josef Václav Myslbek, Josef Kajetán Tyl, Vladimír Menšík, Martina Sáblíková, Peter Dvorský

Obr. 6 Příklad cvičení z učebnice *Český jazyk 7 pro základní školy* (nakladatelství SPN)

2. *Rozlište přívlastky postupně rozvíjející od několikanásobných a doplňte čárky.*

Velké řeky bývají často i důležitými dopravními cestami. Při Středozezemním moři jsou stráně pokryty trnitými neprostupnými houštinami. V místech s dostatkem vody jsou ovocné květinářské a zelinářské zahrady. Ve Francii je vyspělé těžké i lehké strojírenství. V Belgii se vedle běžných textilních výrobků vyrábějí i gobelíny a známé belgické krajky. V Nizozemsku je průmysl potravinářský elektrotechnický chemický a textilní. Proslulé je pěstování tulipánů gladiolů a hyacintů v okolí Haarlemu. V ČR je hustá železniční síť. Nejen v českých ale i v moravských horách je řada známých lyžařských středisek. Londýn je významným obchodním střediskem; je také křižovatkou železniční silniční letecké i námořní dopravy.

Londýn – Westminsterský palác, sídlo Parlamentu Velké Británie

Obr. 7 Příklad cvičení z učebnice *Český jazyk 7, 1. díl – Učivo o jazyce (Máme rádi češtinu)* (nakladatelství ALTER)

3. Od sloves v závorkách utvořte přídavná jména. Rozlišujte přívlastky těsné a volné. Doplňte a odůvodněte interpunkci. Připomeňte si, že o těsnosti a volnosti přívlastku může někdy rozhodovat mluvčí a daná komunikační situace.

Na hrad (tyčit se) *tyčící se* na skalním masivu byl z údolí úchvatný pohled. Zámek (obklopit) nádherným parkem nás vítal červenou věží. Obraz (pocházet) z 15. století byl chloubou zámecké galerie. Komnata (patřit) kněžně Chotkové byla prostorná. Vázička (ztratit) mezi ostatním porcelánem zaujala svým čistým tvarem. Desítky loveckých pušek (rozvěsit) po zdech svědčily o zálibě zámeckého pána v lovu.

Obr. 8 Příklad cvičení z učebnice *Český jazyk pro 7. ročník* (nakladatelství NOVÁ ŠKOLA)

1. Rozlišujte přívlastky těsné a volné, doplňte čárky.

Města vybavená povodňovými hrázemi přečkala období přivalových dešťů bez větších škod. Sportovci splňující dané limity nás budou reprezentovat na olympiádě. Maminka si kupovala hlavně časopisy zabývající se zdravou výživou. V zadní části ovocného sadu plného jabloní a hrušní rostly i keře rybízu. Na nové střeše domu pobité hliníkovým plechem sedělo hejno holubů. Rozvodněná řeka plná plovoucích kmenů vypadala hrozivě. Všichni žáci připravující se na dopravní soutěž denně trénují jízdu zručnosti. Prvňáčci pevně držící za ruku své rodiče si prohlíželi třídu a poslouchali paní učitelku. Všechny knihy týkající se dobývání hradů měl už Tomáš přečtené.

Obr. 9 Příklad cvičení z učebnice *Český jazyk 8 – nová generace* (nakladatelství Fraus)

10 K jednotlivým souvětím přiřaďte správné schéma, doplňte čárky:

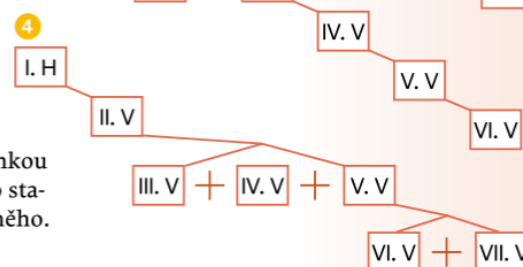
A) Vzpomněla jsem si na středoškoláka který měl velice úzkou vazbu na maminku protože žili spolu sami.

B) Byl to kluk který si vzal prášky na spaní a mluvil o tom tak že si je vzal protože v návodu bylo napsáno že vedlejší účinek je zvýšená teplota.

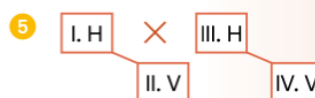

C) Chtěl mít zvýšenou teplotu aby nemusel jít druhý den do školy protože ve škole byl šikanován posmívali se mu říkali mu že je batole že nemá mezi nimi co pohledávat.

D) Jinak kluk trávil hodiny a hodiny s maminkou ta mu pořád něco vyprávěla naslouchala jeho starostem chodila do školy a orodovala tam za něho.

E) Mohlo to skutečně být jak chlapec říkal ale mohlo to být řečeno takhle aby to maminka unesla. Z knihy *Vidět věci jinak* Eleny Podulkové, upraveno

Obr. 10.1 Příklad cvičení z učebnice *Český jazyk 8 pro základní školy* (nakladatelství SPN)

1. Tomáš Garrigue Masaryk se narodil v Hodoníně v roce 1850.
Tomáš Garrigue Masaryk byl první československý prezident.
Tomáš Garrigue Masaryk, *první československý prezident*, se narodil v Hodoníně r. 1850.

2. V dějepise jsme se učili o Přemyslu Otakaru II.
Přemyslu Otakarovi II. se říká král železný a zlatý.
V dějepise jsme se učili o Přemyslu Otakarovi II., *králi železném a zlatém.*

3. Jako malý chlapec byl Václav I. vězněn svým poručníkem Otou Braniborským na Bezdězu.
Bezděz je známý královský hrad poblíž Doks.
Jako malý chlapec byl Václav I. vězněn svým poručníkem Otou Braniborským na Bezdězu, *známém královském hradě poblíž Doks.*

91

Obr. 10.2 Příklad cvičení z učebnice *Český jazyk 8 pro základní školy* (nakladatelství SPN)

4. Tehdy skončila první světová válka.
První světová válka skončila v roce 1918.
Tehdy, v roce 1918, skončila první světová válka.

1. Porovnejte navzájem jednotlivé příklady. Jak je vyjádřen obsah jednotlivých označených vět v příkladech uvedených na posledním místě: větou, nebo větným členem? Kde jsou umístěny čárky?

Obr. 11 Příklad cvičení z učebnice *Český jazyk 8, 1. díl – Učivo o jazyce (Máme rádi češtinu)* (nakladatelství ALTER)

12. Rozhodněte, zda jsou následující věty v poměru slučovacím, nebo v jiném než slučovacím, a **doplňte vynechané čárky**, např.:

V Německu se dobře domluvil **a** našel si tam i přátele. (p. slučovací – bez čárky)
Neuměl dobře německy, **a tak** se v Německu špatně domluvil. (p. důsledkový – před **a** bude čárka)

Děti slušně pozdravily **a** stařenka jim s úsměvem odpověděla.
Chlapci pozdravili, **a (ale)** odpovědi se nedočkali.

Šaty měl provlhlé **a** v botách mu čvachtalo.
Šaty měl provlhlé **a dokonce** mu čvachtalo v botách.

Přihlas se dnes **nebo** přines přihlášku kdykoliv do konce týdne.
Přihlas se dnes **nebo** s tebou nebudeme počítat.

Všichni našlapovali opatrně **a** jen větvička sem tam zapraskala.
Všichni našlapovali opatrně **a přece** sem tam zapraskala větvička.

Odvedl dobrou práci **a** odměna za ni byla také dobrá.
Odvedl dobrou práci **a proto** za ni dostal odměnu.

Zavřel dveře **a** dvakrát otočil klíčem.
Zavřel dveře **a (ale)** zamknout je zapomněl.

Obr. 12 Příklad cvičení z učebnice *Český jazyk pro 8. ročník* (nakladatelství NOVÁ ŠKOLA)

I. Ve větách vyhledejte oslovení a doplňte čárky. Které výpovědi (věty) patří k fotografiím z filmů?

Ale já jsem to pane učiteli neudělal schválně. Milý Ježíšku k Vánocům bych si přál autíčko na ovládání. Babičko proč máš tak velké oči? Já to tedy беру šéfe. Marečku podejte mi pero. Kdo vchází do tvých snů má lásko? Máš má ovečko dávno spát. Budulínku dej mi hrášku. Kdepak ty ptáčku hnízdo máš? Šmankote babičko čaruj. Pane doktore vy všechno zlehčujete. Pane Bože co se tady děje? Nebuď drzý chlapče. Já už budu hodný dědečku. Jak si to představuješ člověče? Fando už mi jdeš s tou pracovitostí na nervy! Lotrando už umím polku! Poslechni Otíku ty bys do tý Prahy chtěl? Co jste tady prováděli vy uličníci jedni nezvedení! Zahradníku zavaž mi střevíček! Proč je strýčku moře slané?

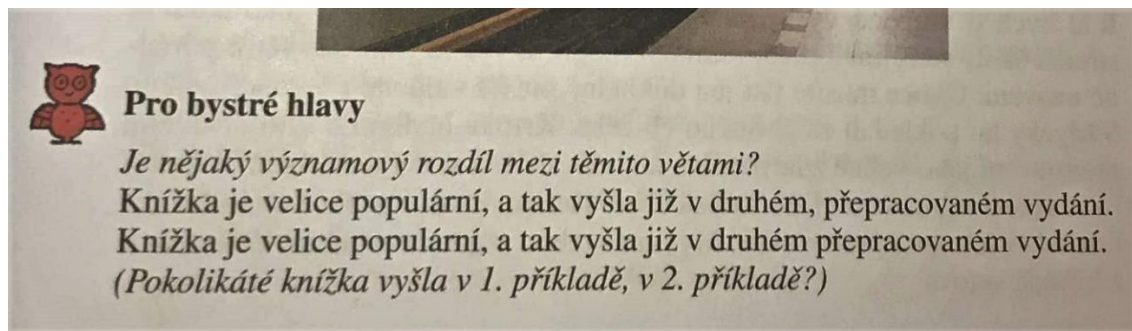
Obr. 13 Příklad cvičení z učebnice *Český jazyk 9 – nová generace* (nakladatelství Fraus)

6 Doplňte čárky, promyslete změny významu:

Nepřijdete-li za dvě hodiny všechno sníme. Jestliže nepřijdete včas odejdeme. Sousedův pes starý dvanáct let nekouše.

Z knihy *Dech, duch a duše češtiny* Pavly Loucké

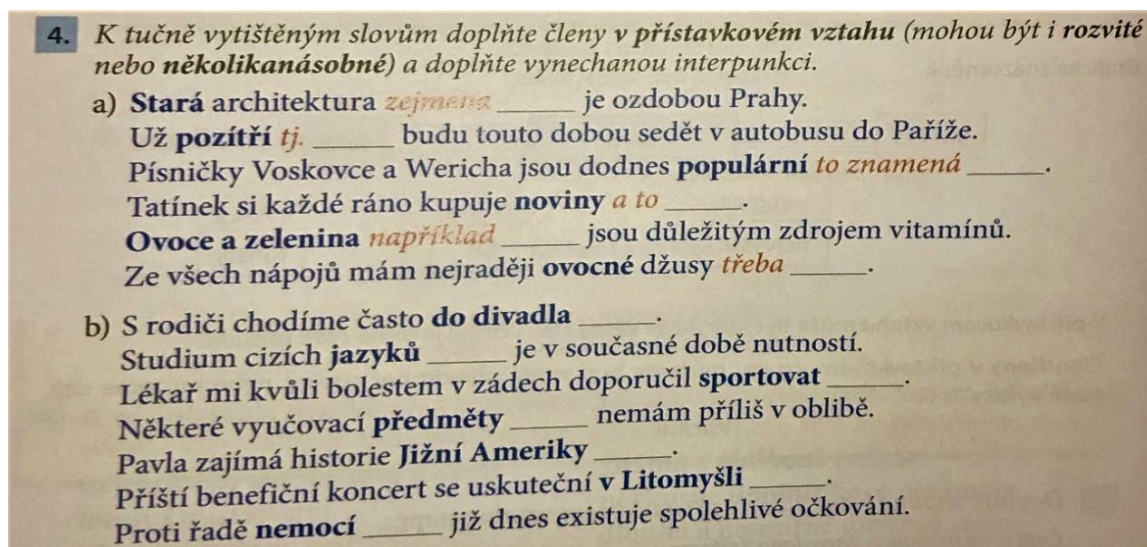
Obr. 14 Příklad cvičení z učebnice *Český jazyk 9 pro základní školy* (nakladatelství SPN)

 Pro bystré hlavy

Je nějaký významový rozdíl mezi těmito větami?
Knížka je velice populární, a tak vyšla již v druhém, přepracovaném vydání.
Knížka je velice populární, a tak vyšla již v druhém přepracovaném vydání.
(Pokolikáté knížka vyšla v 1. příkladě, v 2. příkladě?)

Obr. 15 Příklad cvičení z učebnice *Český jazyk 9, 1. díl – Učivo o jazyce (Máme rádi češtinu)* (nakladatelství ALTER)

4. K tučně vtištěným slovům doplňte členy v **přístavkovém vztahu** (mohou být i rozvitě nebo **několikanásobné**) a doplňte vynechanou interpunkci.

a) **Stará** architektura **zejména** _____ je ozdobou Prahy.
Už **pozítří** **tj.** _____ budu touto dobou sedět v autobusu do Paříže.
Písničky Voskovce a Wericha jsou dodnes **populární** **to znamená** _____.
Tatínek si každé ráno kupuje **noviny** **a to** _____.
Ovoce a zelenina **například** _____ jsou důležitým zdrojem vitamínů.
Ze všech nápojů mám nejraději **ovocné džusy** **třeba** _____.

b) S rodiči chodíme často **do divadla** _____.
Studium cizích **jazyků** _____ je v současné době nutností.
Lékař mi kvůli bolestem v zádech doporučil **sportovat** _____.
Některé vyučovací **předměty** _____ nemám příliš v oblibě.
Pavla zajímá historie **Jižní Ameriky** _____.
Příští benefiční koncert se uskuteční v **Litomyšli** _____.
Proti řadě **nemocí** _____ již dnes existuje spolehlivé očkování.

Obr. 16 Příklad cvičení z učebnice *Český jazyk pro 9. ročník* (nakladatelství NOVÁ ŠKOLA)

5. Rozlište věty jednoduché a souvětí, doplňte čárky.

a) Tak jsme běželi lijákem – otec matka a já každý s aktovkou a nákupní taškou – až nahoru napanou – pustou ulicí. Dělníci kteří šli ráno do práce se na nás soucitně dívali. Z výrazu jejich tváře jsme mohli vyčíst útrpnost že nás litují že se musíme tak dřít a nesmíme jet. Nápadná žlutá hvězda jim vše vysvětlovala. Rodiče mi po cestě podrobně vyprávěli jak vznikl plán našeho „potopení“. Již před měsícem jsme dopravili část svého zařízení a šatstva do bezpečí. Teď jsme byli právě tak daleko že jsme chtěli 16. července dobrovolně zmizet. Zavoláním SS se to o deset dnů uspíšilo a musili jsme se spokojit s tím že místnosti nebyly ještě účelně upraveny.

b) Skryš je v otcově obchodním domě. Dřevěné schody vedou z dlouhé chodby nahoru na odpočívadlo které ústí do chodby. Vpravo a vlevo jsou dveře. Pravé dveře vedou k „zadnímu traktu“ domu. Nikoho by nenapadlo že za těmito prostými šedě natřenými dveřmi se skrývá ještě tolik místností. Pan Kraler měl šťastný nápad aby se zahradil vchod k našemu zadnímu traktu protože je teď kvůli jízdním kolům tolik domovních prohlídek. Když přemýšlím o svém životě v roce 1942 zdá se mi všechno takové neskutečné. Tehdejší život patřil docela jiné Anne než té která se zde stala rozumnou.

(Deník Anne Frankové – upraveno)

Obr. 19 Příklad výkladového textu z učebnice *Český jazyk 9 pro základní školy* (nakladatelství SPN)

■ VZTAH PŘÍSTAVKOVÝ

Souřadně spojené členy, které také jsou zmnoženým větným členem, a mají proto platnost stejného větného členu, mohou být i ve **vztahu přístavkovém**. Členy v tomto vztahu pojmenovávají dvěma (někdy i více) různými způsoby jeden jev. Vztah přístavkový je smíšený, je založen jednak na určování (člen ve vztahu přístavkovém upřesňuje význam výrazu, po kterém stojí), jednak na přisuzování (přisuzuje členu, po kterém stojí, nějakou vlastnost podobně jako přísudek). Proto můžeme z věty s přístavkovou konstrukcí vytvořit věty dvě. Např.:

Oceánografie, věda o moři, využívá při výzkumu moře poznatky z různých vědních oborů.

- 1. Oceánografie je věda o moři.*
- 2. Tato věda využívá při výzkumu moře poznatky z různých vědních oborů.*

Přístavkové konstrukce bývají nejčastěji po jménech, ale mohou být i po jiných slovních druzích. Např.:

Dědeček prožil celý život doma, v rodném Podkrkonoší.

Přístavkový vztah můžeme v grafickém rozboru naznačit znakem totožnosti ≡. Zmnožené větné členy se mohou různě kombinovat. Tak např. ve větě *K narozeninám mi přišli pográtulovat všichni mí kamarádi, Petr, Kamil i Pavel* je u podmětu *kamarádi* přístavková konstrukce, kterou vytváří několikanásobný větný člen ve slučovacím poměru.

Přístavková konstrukce se odděluje z obou stran čárkami.

Obr. 20 Příklad výkladového textu z učebnice *Český jazyk 9 pro základní školy* (nakladatelství SPN)

Přívlastek postupně rozvíjející rozvíjí spojení podstatného a přídavného jména (např. spojení *autobusová nádraží* můžeme dále rozvíjet dalším přídavným jménem, zájmenem a číslovkou: *tato obě dvě velká autobusová nádraží*). Mezi členy přívlastku postupně rozvíjejícího nelze vložit žádný spojovací výraz.

Tyto přívlastky se od sebe čárkou neoddělují.

Obr. 21 Příklad výkladového textu z učebnice *Český jazyk 7, 1. díl – Učivo o jazyce (Máme rádi češtinu)* (nakladatelství ALTER)

PŘÍVLASTEK POSTUPNĚ ROZVÍJEJÍCÍ

1. Pozorujte přívlastky v následující větě.
Ve škole jim promítnou **moderní české kreslené** filmy.

Podstatné jméno *filmy* je blíže určeno přívlastkem **kreslené**. Celá skladební dvojice **kreslené filmy** je rozvíta dalším přívlastkem **české**. Celé spojení **české kreslené filmy** je dále rozvíto přívlastkem **moderní**; **moderní české kreslené** je přívlastek postupně rozvíjející.

Jednotlivé členy přívlastku postupně rozvíjejícího neoddělujeme čárkou ani je nespojujeme spojkami.

Příloha č. 3: Správné řešení pracovního listu

Pracovní list – psaní čárky

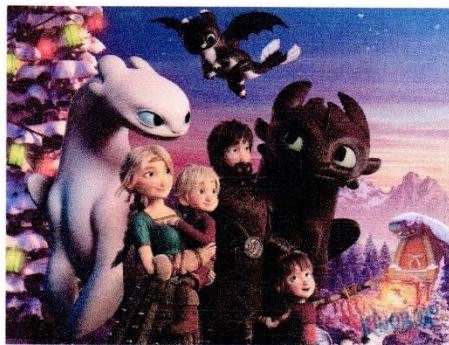
1) Zodpovězte otázky a vyluštěte tajenku.

1. Čárku před spojkami *a*, *i*, *ani*, *nebo*, *či* nepíšeme, pokud spojují výrazy v poměru _____
2. Věty řídicí a věty _____ vždy od sebe oddělujeme čárkou.
3. Čárku před spojkou *a* píšeme, pokud odděluje výrazy v poměru _____
4. Jev podtržený v příkladu se nazývá _____
Marie Terezie, panovnice českých zemí, zavedla povinnou školní docházku.
5. Pokud obsah vět udává jednotlivé _____, čárku před spojkou *nebo* (*anebo*), *či* nepíšeme.

1.	S	L	U	Č	O	V	A	C	Í	M			
2.			Z	Á	V	I	S	L	É				
3.			O	D	P	O	R	O	V	A	C	Í	M
4.	P	Ř	Í	S	T	A	V	E	K				
5.			E	V	E	N	T	U	A	L	I	T	Y

Často užívaným interpunkčním znaménkem je čárka _____

2) Podle obrázku napište ke každému druhu přívlastku dva příklady.

Přívlastek postupně rozvíjející

Malý černobílý drak už umí létat.

Zasněžený stromek je pokrytý
svítícími barevnými lucernami.

Přívlastek několikanásobný

Černý a bílý drak se na sebe dívají.

Manželé mají syna i dceru.

_____
_____

3) Spojte název jevu s odpovídajícím příkladem a obrázkem. Do příkladů doplňte interpunkci.

Přívlastek
postupně
rozvíjející

Národní divadlo,
vystavěné zásluhou
českých vlastenců, se
poprvé otevřelo roku
1881.

Několikanásobný
větný člen

Jaroslav Seifert,
nositel Nobelovy
ceny za literaturu,
napsal slavnou sbírku
Maminka.

Přívlastek volný

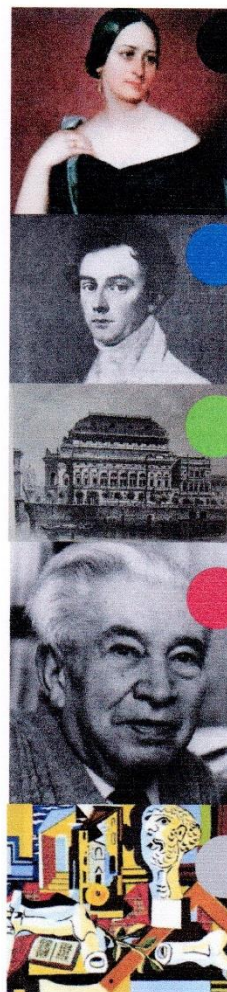
Božena Němcová je
významnou autorkou
povídek, románů i
pohádek.

Přívlastek těsný

Nejvýznamnějším
českým romantickým
spisovatelem je Karel
Hynek Mácha.

Přístavek

Umělci tvořící
v 1. polovině 20.
století byli výrazně
ovlivněni
avantgardou.

4) a) Rozhodněte, zda je interpunkce užita správně (ANO), či nikoli (NE).

1. Vikingové, uctívající bohy Ódina a Thóra, podnikali loupeživé nájezdy.

ANO – NE

2. Panovníci, vládoucí ve Velké Británii, jsou také hlavou anglikánské církve.

ANO – NE

3. Česká republika, ležící v srdci Evropy, vznikla v roce 1993.

ANO – NE

4. Papež, sídlící ve Vatikánu, je hlavou katolické církve.

ANO – NE

5. Tvorba knih, vydaných před vynálezem knihtisku, byla časově velmi náročná.

ANO – NE

b) Rozlište věty obsahující přívlastek těsný a volný.

Přívlastek těsný – věta číslo: 2, 5

Přívlastek volný – věta číslo: 1, 3, 4

5) K větám přiřaďte vhodné přístavkové konstrukce z nabídky, některé možnosti nebudou využity. Doplňte čárky.

1. Přemysl Otakar II. _____, král železný a zlatý, _____ založil v roce 1265 město České Budějovice.

2. Jan Amos Komenský _____, učitel národů, _____ vytvořil učebnici Orbis Pictus.

3. Josef Lada _____, výborný ilustrátor, _____ přivedl k životu kocoura Mikeše.

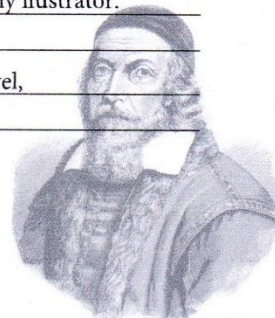
4. Václav Havel _____, bývalý český prezident, _____ je autorem několika absurdních dramát.

učitel ~~národů~~ zimní král
bývalý český ~~prezident~~
autor epigramů renesanční autor
král železný ~~a zlatý~~
skvělý fotograf otec národa
otec vlasti výborný ~~ilustrátor~~

6) Věty z předchozího cvičení přeformulujte tak, aby přístavková konstrukce nebyla do věty vložena, ale připojena za ní.

1. České Budějovice byly založeny v roce 1265 Přemyslem Otakarem II., králem železným a zlatým.
2. Učebnici Orbis Pictus vytvořil Jan Amos Komenský, učitel národů.
3. Kocoura Mikeše přivedl k životu Josef Lada, výborný ilustrátor.
4. Autorem několika absurdních dramát je Václav Havel, bývalý český prezident.

7) Doplňte do textu vynechanou interpunkci.

Život šlechty

Šlechta žila na zámcích zařízených drahocenným nábytkem, nádhernými velkými i malými zrcadly a lustry. Součástí zámku byla kaple, prostorná jídelna, spousta salonků, a dokonce i taneční sál. Na některých zámcích si šlechtici zřídili i divadelní sál. Panstvo se účastnilo zábavných, ale často nebezpečných honů. Pro pobavení také pořádalo plesy. Oblíbené byly vyjížďky na koni nebo v kočáře. Zámek měl velký počet služebnictva. K zámku také patřil krásný zámecký park. Cesty vedoucí k zámku lemovaly aleje stromů.

Úryvek z učebnice *Dějepis 8* nakladatelství NOVÁ ŠKOLA, upraveno

8) Rozluštěte text a správně ho přepište.

DŘED SPOJKAMI A NEBO PÍŠEME ČÁRKU
POKUD SPOJUJE VÝRAZY V JINÉM
NEŽ SLUČOVACÍM POMĚRU

Před spojky a, nebo píšeme čárku, pokud spojuje výrazy v jiném než slučovacím poměru.

9) a) Vyberte z nabídky vhodný spojovací výraz, některé možnosti nebudou využity. Doplňte interpunkci.

1. Marie Terezie zavedla v českých zemích osvícenský absolutismus

a

její syn Josef II. v reformních snahách pokračoval.

2. Hranická propast je nehlubší propastí v České republice , a dokonce drží také světové prvenství.

3. Před první světovou válkou byla Itálie členem Trojspolku , avšak po vypuknutí války se přidala na stranu Dohody.

4. Kosovo buď splní všechny požadavky na členství v Evropské unii , nebo se nestane její součástí.

5. Napoleon byl poražen v bitvě u Lipska , neboť se proti němu spojily všechny velké evropské státy.

6. Egyptský faraon byl považován za ztělesnění boha Hóra , a proto byl tento bůh často zobrazován.

b) Číslo souvětí přiřad'te k odpovídajícímu významovému poměru.

Poměr slučovací

1

Poměr vylučovací

4

Poměr stupňovací

2

Poměr příčinný

5

Poměr odporovací

3

Poměr důsledkový

6

~~jak - tak~~ ani

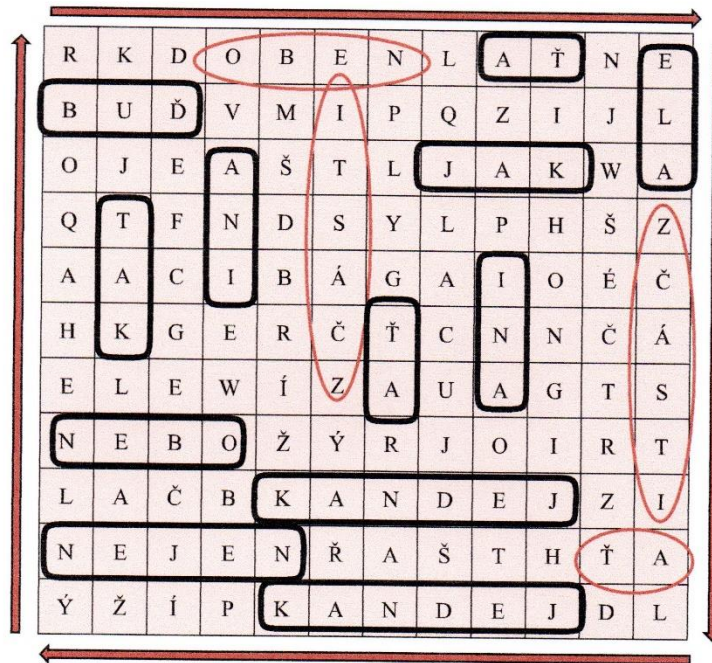
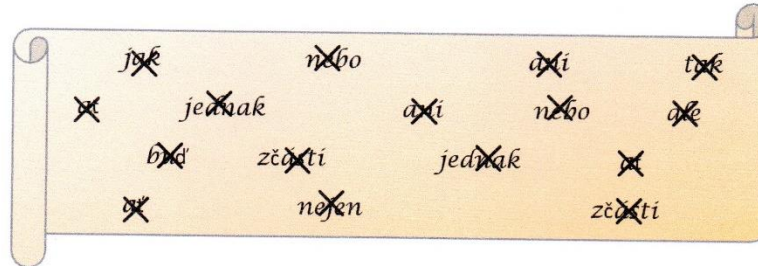
~~neboť~~ nejen - ale i

nebo a ~~proto~~

a ~~dokonce~~ anebo

~~avšak~~ ~~buď~~ nebo

10) Najděte ve čtyřsměrce dvojité a opakované spojovací výrazy a запиšte je do tabulky (obě části dvojitého i opakovaného výrazu jsou ve čtyřsměrce). Zopakujte si zásady psaní čárky v těchto výrazech.

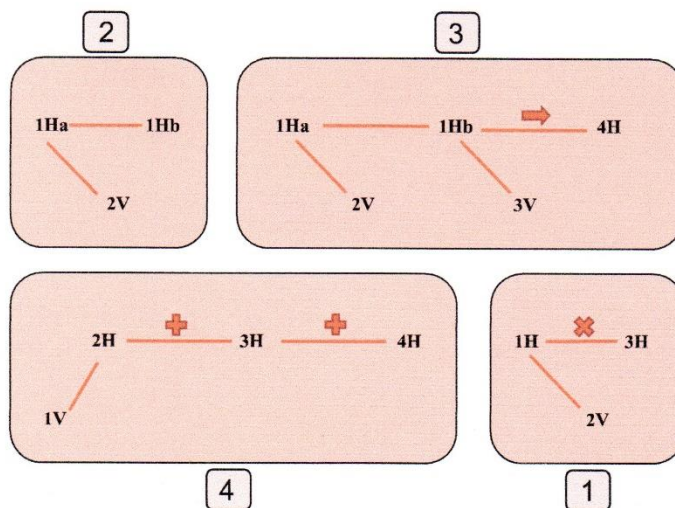

Dvojité spojovací prostředky		Opakované spojovací prostředky	
AĚ	-	NEBO	ZČÁSTI - ZČÁSTI
nejen	-	ale	jednak - jednak
buď	-	nebo	at' - at'
jak	-	tak	ani - ani

11) Doplňte do souvětí čárky a přiřaďte číslo souvětí k odpovídajícímu grafickému zobrazení.

1. Strýček se ptal, kdo si přidá, a nikdo mu neodpověděl.
2. Nejmladší sestra, která už chtěla rozbalovat dárky, a dědeček, sedící u stolu, si neměli s kým povídat.
3. Maminka, která je ozdobená sobími parohy, viděla, že všichni dojedli, a proto začala sklízet ze stolu.
4. Až rozbalíme dárky, budeme sledovat televizi, zahrajeme si společenskou hru nebo se půjdeme projít.

12) Doplňte do textu vynechanou interpunkci.

Ani jsem se nehnul, v ruce už jsem držel tu věc. Slyšel jsem, jak do mne přechází tikot toho přístroje. A pak projela lokomotiva, shora byla cloněna plachtou. Nízké vagóny byly otevřené a na nich v bedýnkách střelný prach, bedny proložené vrstvami slámy. Sníh padal tak, že jsem na poslední chvíli neviděl ani lokomotivu, ani poslední vagón toho vlaku, jedenáct, dvanáct, třináct a potom jsem lehce hodil ten přístroj, jako bych házel do říčky květinu. Umínil jsem si, že se odtud shora budu dívat a vyčkám zde ten moment zkázy. Viděl jsem, jak se blíží poslední vagón, odkud na mne najednou vyšlehl dlouhý kužel, a proto jsem vytáhl revolver. Vystřelil jsem a současně vystřelil i kdosi z toho vagónu. A já pocítil bolest v rameni a z ruky mi vypadl revolver a po hlavě jsem padal, ale zachytil jsem se za plášť o kramlí.

Úryvek z knihy *Ostře sledované vlaky* Bohumila Hrabala, upraveno

Příloha č. 4: Ukázka vypracovaného listu (8. ročník ZŠ)

Pracovní list – psaní čárky

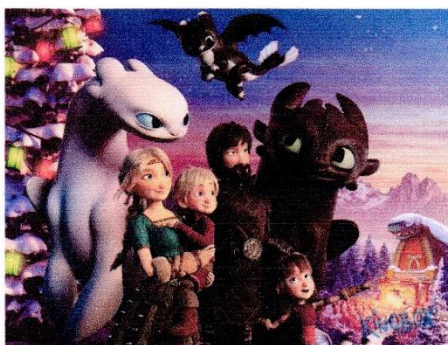
1) Zodpovězte otázky a vyluštěte tajenku.

- Čárku před spojkami *a*, *i*, *ani*, *nebo*, *či* nepíšeme, pokud spojují výrazy v poměru slučovacím
- Věty řídicí a věty závislé vždy od sebe oddělujeme čárkou.
- Čárku před spojkou *a* píšeme, pokud odděluje výrazy v poměru odporovacím
- Jev podtržený v příkladu se nazývá přístavek
Marie Terezie, panovnice českých zemí, zavedla povinnou školní docházku.
- Pokud obsah vět udává jednotlivé eventuality, čárku před spojkou *nebo* (*anebo*), *či* nepíšeme.

1.	S	L	U	Č	O	V	A	C	Í	M			
2.			Z	Á	V	I	S	L	É				
3.			O	D	P	O	R	O	V	A	C	Í	M
4.	P	Ř	Í	S	T	A	V	E	K				
5.			E	V	E	N	T	U	A	L	I	T	Y

Často užívaným interpunkčním znaménkem je ČÁRKA

2) Podle obrázku napište ke každému druhu přívlastku dva příklady.

Přívlastek postupně rozvíjející

Malý letající dráček

Krásná blondatá žena

Přívlastek několikanásobný

Černý a bílý drak

Modré a zelené oči

---

3) Spojte název jevu s odpovídajícím příkladem a obrázkem. Do příkladů doplňte interpunkci.

**Přívlastek
postupně
rozdávající**

Národní divadlo,
vystavěné zásluhou
českých vlastenců, se
poprvé otevřelo roku
1881.

**Několikanásobný
větný člen**

Jaroslav Seifert,
nositel Nobelovy
ceny za literaturu,
napsal slavnou sbírku
Maminka.

Přívlastek volný

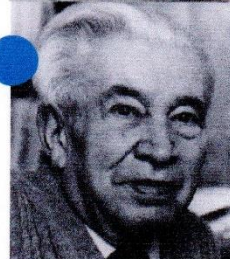
Božena Němcová je
významnou autorkou
povídek, románů i
pohádek.

Přívlastek těsný

Nejvýznamnějším
českým romantickým
spisovatelem je Karel
Hynek Mácha.

Přístavek

Umělci tvořící
v 1. polovině 20.
století byli výrazně
ovlivněni
avantgardou.

4) a) Rozhodněte, zda je interpunkce užitá správně (ANO), či nikoli (NE).

1. Vikingové, uctívající bohy Ódina a Thóra, podnikali loupeživé nájezdy.
 ANO – NE
2. Panovníci, vládnoucí ve Velké Británii, jsou také hlavou anglikánské církve.
ANO – NE
3. Česká republika, ležící v srdci Evropy, vznikla v roce 1993.
 ANO – NE
4. Papež, sídlící ve Vatikánu, je hlavou katolické církve.
 ANO – NE
5. Tvorba knih, vydaných před vynálezem knihtisku, byla časově velmi náročná.
ANO – NE

b) Rozlište věty obsahující přívlastek těsný a volný.

Přívlastek těsný – věta číslo: 2, 5

Přívlastek volný – věta číslo: 1, 3, 4

5) K větám přiřaďte vhodné přístavkové konstrukce z nabídky, některé možnosti nebudou využity. Doplňte čárky.

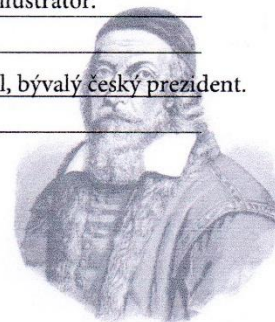
1. Přemysl Otakar II. _____, král železný a zlatý, _____ založil v roce 1265 město České Budějovice.
2. Jan Amos Komenský _____, učitel národů, _____ vytvořil učebnici Orbis Pictus.
3. Josef Lada _____, výborný ilustrátor, _____ přivedl k životu kocoura Mikeše.
4. Václav Havel _____, bývalý český prezident, _____ je autorem několika absurdních dramát.

učitel ~~X~~ národů   zimní král
bývalý český ~~X~~ prezident
autor epigramů   renesanční autor
král železný ~~X~~ a zlatý
skvělý fotograf   otec národa
otec vlasti   výborný ~~X~~ ilustrátor

6) Věty z předchozího cvičení přeformulujte tak, aby přístavková konstrukce nebyla do věty vložena, ale připojena za ní.

1. České Budějovice byly založeny v roce 1265 Přemyslem Otakarem II., králem železným a zlatým.
2. Učebnici Orbis Pictus vytvořil Jan Amos Komenský, učitel národů.
3. Kocoura Mikeše přivedl k životu Josef Lada, výborný ilustrátor.
4. Autorem několika absurdních dramát je Václav Havel, bývalý český prezident.

7) Doplňte do textu vynechanou interpunkci.

Život šlechty

Šlechta žila na zámcích zařízených drahocenným nábytkem, nádhernými velkými i malými zrcadly a lustry. Součástí zámku byla kaple prostorná, jídelna, spousta salonků, a dokonce i taneční sál. Na některých zámcích si šlechtici zřídili i divadelní sál. Panstvo se účastnilo zábavných, ale často nebezpečných honů. Pro pobavení také pořádalo plesy. Oblíbené byly vyjížďky na koni nebo v kočáře. Zámek měl velký počet služebnictva. K zámku také patřil krásný zámecký park. Cesty vedoucí k zámku lemovaly aleje stromů.

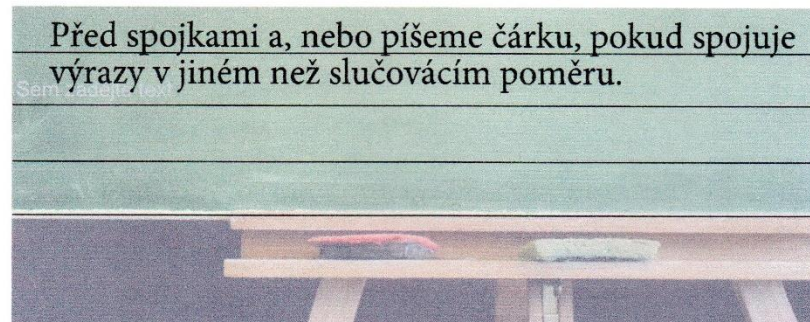

Úryvek z učebnice *Dějepis 8* nakladatelství NOVÁ ŠKOLA, upraveno

8) Rozluštěte text a správně ho přepište.

PŘED SPOJKAMI A NEBO PÍŠEME ČÁRKU
POKUD SPOJUJE VÝRAZY V JINÉM NEŽ
SLUČOVACÍM POMĚRU.

9) a) Vyberte z nabídky vhodný spojovací výraz, některé možnosti nebudou využity. Doplňte interpunkci.

1. Marie Terezie zavedla v českých zemích osvěcenský absolutismus

a

její syn Josef II. v reformních snahách pokračoval.

2. Hranická propast je nejhlubší propastí v České republice , a dokonce drží také světové prvenství.

3. Před první světovou válkou byla Itálie členem Trojspolku , avšak po vypuknutí války se přidala na stranu Dohody.

4. Kosovo buď splní všechny požadavky na členství v Evropské unii , nebo se nestane její součástí.

5. Napoleon byl poražen v bitvě u Lipska , neboť se proti němu spojily všechny velké evropské státy.

6. Egyptský faraon byl považován za ztělesnění boha Hóra , a proto byl tento bůh často zobrazován.

b) Číslo souvětí přiřadte k odpovídajícímu významovému poměru.

Poměr slučovací 1

Poměr vylučovací 4

Poměr stupňovací 2

Poměr příčinný 5

Poměr odporovací 3

Poměr důsledkový 6

~~jak - tak~~ ani

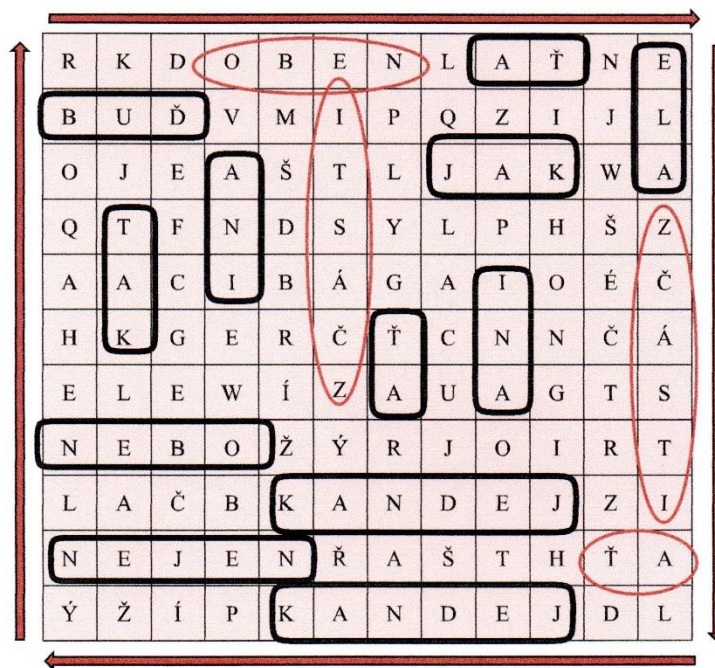
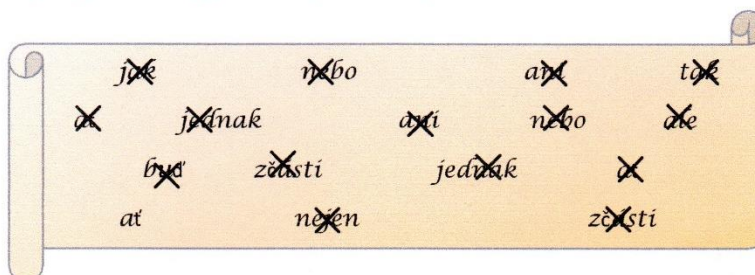
~~neboť~~ nejen - ale i

nebo a ~~proto~~

~~a dokonce~~ anebo

~~avšak~~ buď ~~nebo~~

10) Najděte ve čtyřsměrce dvojitě a opakované spojovací výrazy a запиšte je do tabulky (obě části dvojitého i opakovaného výrazu jsou ve čtyřsměrce). Zopakujte si zásady psaní čárky v těchto výrazech.

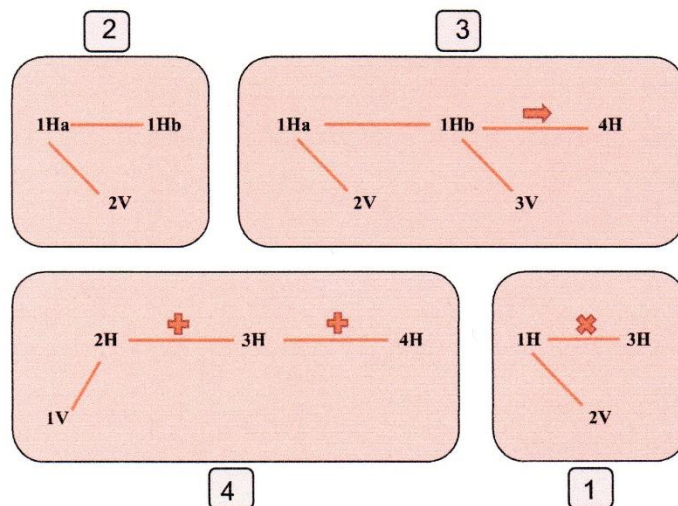

Dvojitě spojovací prostředky		Opakované spojovací prostředky	
AŤ	-	NEBO	ZČÁSTI - ZČÁSTI
buď	-	nebo	jednak - jednak
jak	-	tak	ať - ať
nejen	-	ale	ani - ani

11) Doplňte do souvětí čárky a přiřaďte číslo souvětí k odpovídajícímu grafickému zobrazení.

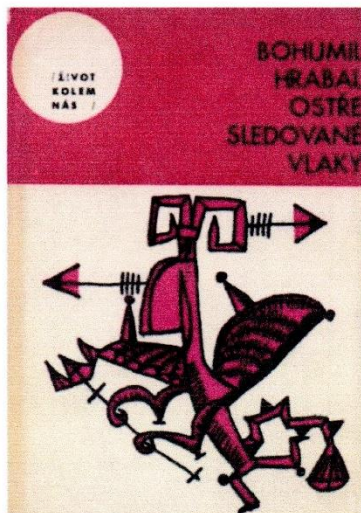
1. Strýček se ptal, kdo si přidá, a nikdo mu neodpověděl.
2. Nejmladší sestra, která už chtěla rozbalovat dárky, a dědeček sedící u stolu si neměli s kým povídat.
3. Maminka, která je ozdobená sobími parohy, viděla, že všichni dojedli, a proto začala sklízet ze stolu.
4. Až rozbalíme dárky, budeme sledovat televizi, zahrajeme si společenskou hru nebo se půjdeme projít.

12) Doplňte do textu vynechanou interpunkci.

Ani jsem se nehnul, v ruce už jsem držel tu věc. Slyšel jsem, jak do mne přechází tikot toho přístroje. A pak projela lokomotiva, shora byla cloněna plachtou. Nízké vagóny byly otevřené a na nich v bedýnkách střelný prach, bedny proložené vrstvami slámy. Sníh padal tak, že jsem na poslední chvíli neviděl ani lokomotivu ani poslední vagón toho vlaku, jedenáct, dvanáct, třináct a potom jsem lehce hodil ten přístroj, jako bych házel do říčky květinu. Umínil jsem si, že se odtud shora budu dívat a vyčkám zde ten moment zkázy. Viděl jsem, jak se blíží poslední vagón odkud na mne najednou vyšlehl dlouhý kužel, a proto jsem vytáhl revolver. Vystřelil jsem a současně vystřelil i kdosi z toho vagónu. A já pocítil bolest v rameni a z ruky mi vypadl revolver a po hlavě jsem padal, ale zachytil jsem se za plášť o kramli.

Úryvek z knihy *Ostře sledované vlaky* Bohumila Hrabala, upraveno

Příloha č. 5: Ukázka vypracovaného listu (9. ročník ZŠ)

Pracovní list – psaní čárky

1) Zodpovězte otázky a vyluštěte tajenku.

1. Čárku před spojkami *a, i, ani, nebo*, či nepíšeme, pokud spojují výrazy v poměru slučovacím
2. Věty řídicí a věty závislé vždy od sebe oddělujeme čárkou.
3. Čárku před spojkou *a* píšeme, pokud odděluje výrazy v poměru odporovacím
4. Jev podtržený v příkladu se nazývá přístavek
Marie Terezie, panovnice českých zemí, zavedla povinnou školní docházku.
5. Pokud obsah vět udává jednotlivé eventuality, čárku před spojkou *nebo* (*anebo*), či nepíšeme.

1. S L U Č O V A C Í M

2. Z Á V I S L É

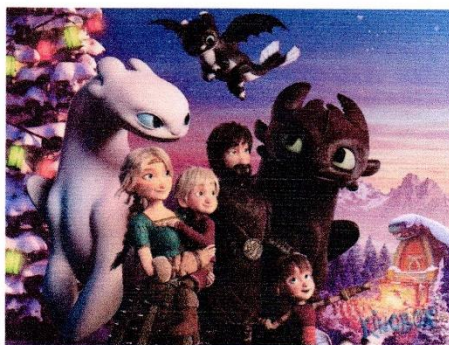
3. O D P O R O V A C Í M

4. P Ř Í S T A V E K

5. E V E N T U A L I T Y

Často užívaným interpunkčním znaménkem je čárka

2) Podle obrázku napište ke každému druhu přívlastku dva příklady.

Přívlastek postupně rozvíjející

sněhově bílý drak

pánův krásný černý drak

Škytákův prvorozený syn

Astridina hnědovlasá dcera

Přívlastek několikanásobný

bílí, černí a bíločerní draci

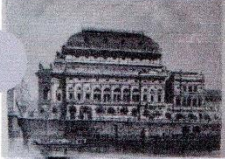

malí a velcí lidé

blondatí a hnědovlasí děti

vysoké a zasněžené hory

3) Spojte název jevu s odpovídajícím příkladem a obrázkem. Do příkladů doplňte interpunkci.

<p>Přívlastek postupně rozvíjející</p>	<p>Národní divadlo vystavěné zásluhou českých vlastenců se poprvé otevřelo roku 1881.</p>	
<p>Několikanásobný větný člen</p>	<p>Jaroslav Seifert, nositel Nobelovy ceny za literaturu, napsal slavnou sbírku Maminka.</p>	
<p>Přívlastek volný</p>	<p>Božena Němcová je významnou autorkou povídek, románů i pohádek.</p>	
<p>Přívlastek těsný</p>	<p>Nejvýznamnějším českým romantickým spisovatelem je Karel Hynek Mácha.</p>	
<p>Přístavek</p>	<p>Umělci tvořící, v 1. polovině 20. století, byli výrazně ovlivněni avantgardou.</p>	

4) a) Rozhodněte, zda je interpunkce užita správně (ANO), či nikoli (NE).

1. Vikingové, uctívající bohy Ódina a Thóra, podnikali loupeživé nájezdy.

ANO – NE

2. Panovníci, vládnoucí ve Velké Británii, jsou také hlavou anglikánské církve.

ANO – NE

3. Česká republika, ležící v srdci Evropy, vznikla v roce 1993.

ANO – NE

4. Papež, sídlící ve Vatikánu, je hlavou katolické církve.

ANO – NE

5. Tvorba knih, vydaných před vynálezem knihtisku, byla časově velmi náročná.

ANO – NE

b) Rozlište věty obsahující přívlastek těsný a volný.

Přívlastek těsný – věta číslo: 2

Přívlastek volný – věta číslo: 1,3,4,5

5) K větám přiřaďte vhodné přístavkové konstrukce z nabídky, některé možnosti nebudou využity. Doplňte čárky.

1. Přemysl Otakar II. , král železný a zlatý, _____ založil v roce 1265 město České Budějovice.

2. Jan Amos Komenský , učitel národů, _____ vytvořil učebnici Orbis Pictus.

3. Josef Lada , výborný ilustrátor, _____ přivedl k životu kocoura Mikeše.

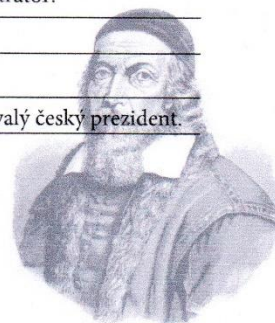
4. Václav Havel , bývalý český prezident, _____ je autorem několika absurdních dramát.

učitel národů   zimní král
bývalý český prezident
autor epigramů   renesanční autor
král železný a zlatý
skvělý fotograf   otec národa
otec vlasti   výborný ilustrátor

6) Věty z předchozího cvičení přeformulujte tak, aby přístavková konstrukce nebyla do věty vložená, ale připojená za ní.

1. České Budějovice byly založeny v roce 1265 Přemyslem Otakarem II., králem železným a zlatým.
2. Autorem učebnice Orbis Pictus je Jan Amos Komenský, učitel národů.
3. Kocoura Mikeše k životu přivedl Josef Lada, výborný ilustrátor.
4. Autorem několika absurdních dramát je Václav Havel, bývalý český prezident.

7) Doplňte do textu vynechanou interpunkci.

Život šlechty

Šlechta žila na zámcích zařízených drahocenným nábytkem, nádhernými velkými i malými zrcadly a lustry. Součástí zámku byla kaple, prostorná jídelna, spousta salonků, a dokonce i taneční sál. Na některých zámcích si šlechtici zřídili i divadelní sál. Panstvo se účastnilo zábavných, ale často nebezpečných honů. Pro pobavení také pořádalo plesy. Oblíbené byly vyjížďky na koni nebo v kočáře. Zámek měl velký počet služebnictva. K zámku také patřil krásný zámecký park. Cesty vedoucí k zámku lemovaly aleje stromů.

Úryvek z učebnice *Dějepis 8* nakladatelství NOVÁ ŠKOLA, upraveno

8) Rozluštěte text a správně ho přepište.

PŘED SPOJKAMI A NEBO PÍŠEME ČÁRKU , POKUD SPOJUJE VÝRAZY
V JINÉM, NEŽ SLUČOVACÍM POMĚRU.

PŘED SPOJKAMI A ,NEBO PÍŠEME ČÁRKU , POKUD SPOJUJE VÝRAZY
V JINÉM, NEŽ SLUČOVACÍM POMĚRU.

9) a) Vyberte z nabídky vhodný spojovací výraz, některé možnosti nebudou využity. Doplňte interpunkci.

1. Marie Terezie zavedla v českých zemích osvícenský absolutismus

a

její syn Josef II. v reformních snahách pokračoval.

2. Hranická propast je nejhlubší propastí v České republice , a proto

drží také světové prvenství.

3. Před první světovou válkou byla Itálie členem Trojspolku ,avšak

po vypuknutí války se přidala na stranu Dohody.

4. Kosovo ,nebo

bud

splní všechny požadavky na členství v Evropské unii se nestane její součástí.

5. Napoleon byl poražen v bitvě u Lipska ,neboť

se proti němu spojily všechny velké evropské státy.

6. Egyptský faraon byl považován za ztělesnění boha Hóra , a dokonce

byl tento bůh často zobrazován.

b) Číslo souvětí přiřaďte k odpovídajícímu významovému poměru.

Poměr slučovací

1

Poměr vylučovací

4

Poměr stupňovací

2

Poměr příčinný

5

Poměr odporovací

3

Poměr důsledkový

6

jak - tak a ani

neboť nejen - ale i

nebo a proto

a dokonce anebo

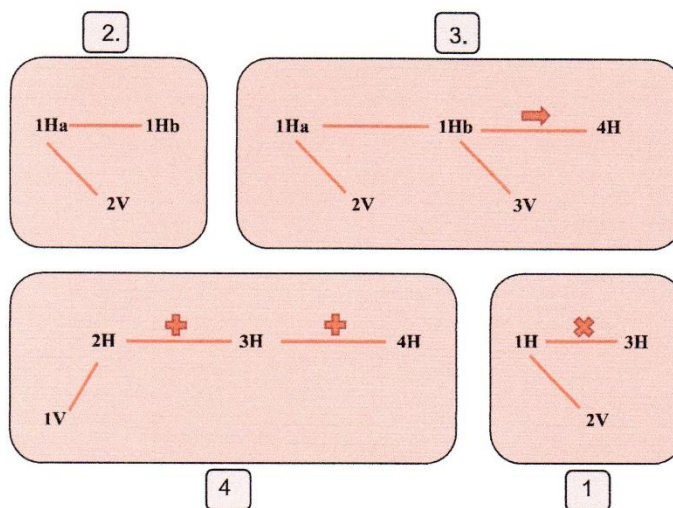
avšak buď - nebo

11) Doplňte do souvětí čárky a přiřaďte číslo souvětí k odpovídajícímu grafickému zobrazení.

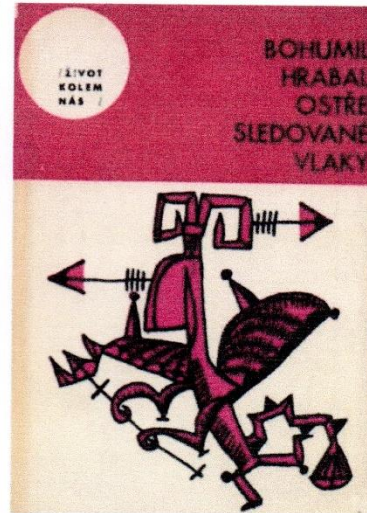
1. Strýček se ptal, kdo si přidá, a nikdo mu neodpověděl.
2. Nejmladší sestra, která už chtěla rozbalovat dárky a dědeček sedící u stolu si neměli s kým povídat.
3. Maminka, která je ozdobená sobími parohy viděla, že všichni dojedli, a proto začala sklízet ze stolu.
4. Až rozbalíme dárky, budeme sledovat televizi, zahrajeme si společenskou hru nebo se půjdeme projít.

12) Doplňte do textu vynechanou interpunkci.

Ani jsem se nehnul, v ruce už jsem držel tu věc. Slyšel jsem, jak do mne přechází tikot toho přístroje. A pak projela lokomotiva, shora byla cloněna plachtou. Nízké vagóny byly otevřené a na nich, v bedýnkách střelný prach, bedny proložené vrstvami slámy. Sníh padal tak, že jsem na poslední chvíli neviděl, ani lokomotivu, ani poslední vagón toho vlaku jedenáct, dvanáct, třináct a potom jsem lehce hodil ten přístroj jako bych házel do říčky květinu. Umínil jsem si, že se odtud shora budu dívat a vyčkám zde ten moment zkázy. Viděl jsem jak se blíží poslední vagón, odkud na mne najednou vyšlehl dlouhý kužel a proto jsem vytáhl revolver. Vystřelil jsem a současně vystřelil i kdosi z toho vagónu. A já pocítil bolest v rameni a z ruky mi vypadl revolver a po hlavě jsem padal, ale zachytil jsem se za plášť o kramlí.

Úryvek z knihy *Ostře sledované vlaky* Bohumila Hrabala, upraveno